

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Sociaal-Juridische Dienstverlening
voltijd/deeltijd

Hanzehogeschool Groningen

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Sociaal-Juridische Dienstverlening
voltijd/deeltijd

Hanzehogeschool Groningen

CROHO nr. 34641

Hobéon Certificering

Datum

1 oktober 2012

Auditteam

de heer drs. G.J. Stoltenborg
mevrouw mr. N. Catthoor
de heer mr. R. Sonneveld
mevrouw. M. Knevel

Secretaris

de heer drs. G.W.M.C. Broers

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	9
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	29
6.	AANBEVELINGEN	31
	BIJLAGE I Scoretabel	33
	BIJLAGE II Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	35
	BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma	41
	BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels	49
	BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten	53
	BIJLAGE VI Overzicht auditteam	56

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hanzehogeschool Groningen
status instelling (bekostigd of rechtspersoon voor hoger onderwijs)	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Positief besluit 'onder voorwaarden' van 9 mei 2012
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Sociaal-Juridische Dienstverlening
registratienummer croho	34641
domein/sector croho	Gedrag en Maatschappij
oriëntatie opleiding (hbo – wo)	hbo
niveau opleiding (associate degree – bachelor – master)	Bachelor
aantal studiepunten (ec's)	240
afstudeerrichtingen	<u>Voltijdvariant:</u> Arbeidsrecht, Conflictmanagement, Recht & Multiproblem, International law. <u>Deeltijdvariant:</u> Openbaar bestuur, Overeenkomst & Arbeid, Recht & Multiproblem.
locatie(s)	Groningen
variant(en)	Voltijd, deeltijd
relevante lectoraten	Flexicurity, Juridische aspecten van de arbeidsmarkt, Arbeidsorganisatie en productiviteit, Arbeidsparticipatie.
datum audit / opleidingsbeoordeling	21 juni 2012

in-, door- en uitstroomgegevens						
instroom						
Cohort	2007	2008	2009	2010	2011	2012
▪ voltijd	131	128	154	203	207	
▪ deeltijd	39	31	50	48	34	
doorstroom propedeuserendement (in %) na 2 jaar						
Cohort	2005	2006	2007	2008	2009	2010
▪ voltijd	55	59	64	56	63	
▪ deeltijd	64	59	67	65	80	
uitstroom na 5 jaar						
Cohort	2002	2003	2004	2005	2006	2007
▪ voltijd		78	74	75	79	
▪ deeltijd		82	68	90	72	

gerealiseerde docent-student ratio ¹				
▪ voltijd	553 : 21,6 = 25,6			
▪ deeltijd	129 : 5,5 = 23,4			
contacturen ²	1 ^e jaar	2 ^e jaar	3 ^e jaar	4 ^e jaar
▪ gemiddeld aantal per week, voltijd	13,5	12,4	10,3	8
▪ gemiddeld aantal per week, deeltijd	6,0	6,0	6,0	-

docentkwaliteit	Hbo-bachelor	PhD	master			
	5%	2	95%			
uitval bachelor in % na twee jaar						
	2005/6	2007/8	2008/9	2009/10	2010/11	2011
▪ Voltijd	45	40	36	43	40	-
▪ Deeltijd	41	36	28	29	22	-

¹ De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven voltijd studenten en het totaal aantal fte's aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.

² Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacttijd, voor ieder jaar van de opleiding.

2. SAMENVATTING

De opleiding Sociaal-Juridische Dienstverlening (hierna: SJD) leidt studenten op voor posities op de arbeidsmarkt die liggen op het raakvlak van maatschappij en recht. Dit type opleidingen, waarbij sprake is van veel aandacht voor juridische aspecten, laat de afgelopen jaren een forse toename zien van het aantal studenten. Alleen al in Groningen volgen inmiddels meer dan 1700 hbo-studenten een opleiding met een duidelijk juridische component.

Binnen het instituut is een *dean* werkzaam waarmee het auditteam gesproken heeft, daarnaast zijn er vijf teamleiders waaronder een teamleider SJD voor de voltijd- en een teamleider voor de deeltijdvariant. Aan het instituut is het Kenniscentrum Arbeid verbonden, drie van de vijf lectoren van het kenniscentrum zijn verbonden met de opleiding.

De opleiding SJD kent in het derde studiejaar voor zowel de voltijd- als de deeltijdvariant specialisaties die voor beide varianten overigens verschillend zijn. Dit heeft onder andere te maken met de doelgroep waar de specialisatie zich op richt. Studenten kunnen zich gedurende hun studie richten op één van deze specialisaties die onder andere betrekking hebben op International Law, Arbeidsrecht en Recht & Multiproblem.

Het Instituut voor rechtenstudies, waar de opleiding SJD onderdeel van uitmaakt, wil vanuit een Europees perspectief op het hoger onderwijs, vooral een partner zijn van bedrijven en instellingen in (Noord) Nederland waar het gaat om (internationaal) recht, beroepsbeoefenaren op rechtsgebied en bij het ontwikkelen van toepasbare, praktijkgerichte rechtskennis. Het instituut wil dat studenten een actieve bijdrage blijven leveren, dus ook ná hun afstuderen, aan de kennisgemeenschap waar zij deel van uitmaken: 'Kom je een diploma halen of kom je studeren?'.

1 Beoogde eindkwalificaties: goed

De partijen die het auditteam tijdens de audit gesproken heeft, zijn gemotiveerd, tonen gedrevenheid en zijn actief betrokken bij het verder ontwikkelen van de opleiding, in het bijzonder het aanpassen van de opleiding aan de eisen die het beroepenveld en de studentenmarkt stellen aan afgestudeerden van deze opleiding.

De beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleiding SJD zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie goed, gelet op de volgende door het auditteam vastgestelde feiten:

- de eindkwalificaties van de opleiding sluiten aan bij het landelijke beroeps- en competentieprofiel;
- de doelstellingen van de opleiding hebben een duidelijke beroepsgerichtheid;
- de opleiding onderscheidt verschillende beroepsrollen, met daarin opleidings specifieke en generieke hbo-competenties verwerkt;
- de onderzoekscomponent is voldoende in de eindkwalificaties verankerd;
- de beoogde eindkwalificaties zijn van het niveau waar de arbeidsmarkt om vraagt.

In overleg met de werkveldadviescommissie houdt de opleiding de inhoud van de opleiding en daarmee de eindkwalificaties regelmatig tegen het licht. Daarmee geeft de opleiding aan, dat zij zich ervan bewust is dat het vakgebied SJD voortdurend in beweging is. Het auditteam vindt dat belangrijk.

Het niveau van de eindkwalificaties sluit wat breedte en diepgang betreft aan bij de Dublin Descriptoren. De doelstellingen met betrekking tot het internationale kennisdomein zijn, hoewel de opleiding wel over een specialisatie International law beschikt hetgeen het auditteam waardeert, over het geheel genomen bescheiden. Hier moet het ambitieniveau hoger, zo vindt het auditteam.

De opleiding heeft zicht op ontwikkelingen binnen het Nederlandse beroepenveld. Van belang vindt het auditteam de toekomstgerichtheid van de opleiding. Wijzigingen in deze ontwikkelingen hebben implicaties voor de eindkwalificaties en daarmee voor de inhoud van de opleiding.

Op grond van de goede uitwerking van de competenties, de nadrukkelijke aansluiting van de opleiding bij de eisen van het beroepenveld en het feit dat docenten en management voortdurend de vakinhoudelijke kant van het SJD studieprogramma kritisch tegen het licht houden, komt het auditteam derhalve bij Standaard 1 tot het oordeel 'goed'.

2. Onderwijsleeromgeving: goed

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het naar het oordeel van het auditteam voor studenten mogelijk de eindkwalificaties te realiseren.

De volgende bevindingen liggen daaraan ten grondslag.

- De onderwijsvisie zoals de opleiding die formuleert én uitdraagt komt terug in de didactische werkvormen.
- Het programma is wat inhoud, breedte en diepgang betreft een goede uitwerking van de eindkwalificaties. Binnen het curriculum is daarbij sprake van een structuur waarbinnen zowel de kennis- als vaardighedencomponent zijn uitgewerkt. Er is verder nadrukkelijk sprake van een wisselwerking tussen de theorie- en de praktijkcomponent van de opleiding.
- De kenniscomponent is zichtbaar in het curriculum en is naar de mening van het werkveld aanwezig bij afgestudeerden van de opleiding.
- Docenten zijn toegerust (vakinhoudelijk en didactisch) voor hun taak.
- Studenten zijn positief over de begeleiding door de opleiding.
- De opleidingsspecifieke voorzieningen zijn adequaat.

De opleiding is in staat om een samenhangende en inspirerende leeromgeving voor studenten te realiseren waarbij de fysieke omgeving/voorzieningen een ondersteunende rol speelt. In het verlengde constateert het auditteam dat de opleiding studenten in staat stelt om de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Alles bij elkaar concludeert het auditteam dat de opleiding een goed opleidingsprogramma aanbiedt dat studenten in staat stelt de noodzakelijke kwalificaties te bereiken.

De kenniscomponent is in het programma terug te vinden. Docenten zijn wat kennis betreft toegerust voor het verzorgen van onderwijs. Het initiatief rond het verbeteren van de taalvaardigheid van de studenten evenals het analyseren van de rendementen vindt het auditteam voorbeeldig. Het auditteam komt bij Standaard 2 tot 'goed'.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties: voldoende

De opleiding beschikt naar het oordeel van het auditteam over een adequaat uitgewerkt toetssysteem. De opleiding hanteert vastgelegde criteria bij de beoordeling van de toetsen en bij de beoordeling van beroepsproducten. Kennis en vaardigheden toetst de opleiding op een uitgebalanceerde wijze.

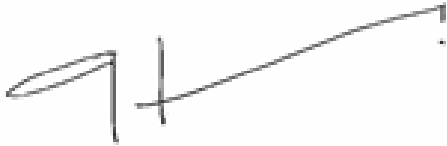
De door het auditteam bestudeerde eindwerkstukken zijn ten minste van voldoende niveau op twee eindwerkstukken na die het auditteam als onvoldoende kwalificeerde waarna volgens de vastgestelde procedure extra werkstukken zijn opgevraagd. Deze tien *extra* voltijd eindwerkstukken heeft het auditteam eveneens bestudeerd en beoordeelt het auditteam als tenminste van ruim voldoende niveau, naast de reeds eerder beoordeelde 15 voltijd eindwerkstukken (en de vijf deeltijd eindwerkstukken).

Gelet op het bovenstaande concludeert het auditteam dat de opleiding op een adequate wijze toetst dat het eindniveau van de opleiding op hbo-bachelor ligt. Het auditteam komt bij Standaard 3 tot het oordeel 'voldoende'.

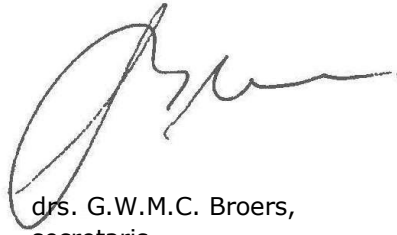
Algemene conclusie:

Het auditteam constateert dat de opleiding Sociaal-Juridische Dienstverlening er in is geslaagd een opleiding aan te bieden die in belangrijke mate voldoet aan de wensen van het werkveld en van studenten. Uit de gesprekken die het auditteam voerde is het beeld ontstaan van een opleiding die zich ook verder blijft ontwikkelen. Het algemeen oordeel over deze SJD opleiding luidt dat er sprake is van een opleiding op hbo-niveau.

1 oktober 2012

drs. G.J. Stoltenborg,
voorzitter

drs. G.W.M.C. Broers,
secretaris

3. INLEIDING

In Nederland zijn zeven hogescholen die SJD aanbieden. De Groningse opleiding geeft in de notitie 'Concurrentiecijfers 2011' een goed beeld van haar eigen positie ten opzichte van de andere SJD-opleidingen. In de notitie 'herindeling coördinatie externe contacten' beschrijft het Instituut voor Rechtenstudies, waar de opleiding SJD deel van uit maakt, haar positie in het 'veld' om vervolgens op basis van een externe- en een interne analyse (SWOT) te komen tot (nieuwe) strategische keuzes. Een verhelderend document met soms verrassende gezichtspunten. Onder Standaard 1 komen we op laatstgenoemde notitie terug.

De Hanzehogeschool biedt de opleiding SJD aan sinds mei 1996. De hogeschool kent 19 *Schools* waarvan het Instituut voor Rechtenstudies (SIRE) er één is. Het instituut biedt naast SJD sinds 2004 ook de opleiding HBO-Rechten aan. In totaal studeerden op 1 oktober 2011 1721 studenten aan beide opleidingen. Het auditteam merkt nog op dat tot twee jaar geleden beide opleidingen een identiek eerste half jaar kenden, een keuze die is losgelaten waardoor de opleidingen zich nadrukkelijker ten opzichte van elkaar kunnen profileren.

In het studiejaar 2011-2012 volgen 553 voltijdstudenten en 129 deeltijdstudenten deze opleiding op het snijvlak van sociaal-agogische en juridische disciplines. Oorspronkelijk was de opleiding SJD vooral geïntegreerd in de agogische hoek als onderdeel van de nog steeds bestaande hbo-opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening. Duidelijk is de laatste jaren, en het panel heeft dit ook kunnen vaststellen, dat de focus steeds meer verschoven is naar de juridische kant. Aan deze verschuiving liggen meerdere oorzaken ten grondslag. Het panel noemt de sterke juridisering van de maatschappij, de hieruit voortkomende meer zakelijke houding tussen burger en overheid én de sterkere juridische 'inkleuring' van de relatie dienstverlener-cliënt.

De Hanzehogeschool biedt de opleiding aan in een voltijd- en deeltijdvariant. In de laatstgenoemde variant stromen vooral studenten in die al binnen hun werksituatie te maken hebben met sociaal juridische dienstverlening en die in staat zijn om kennis en kunde tegelijk toe te kunnen passen in hun beroepspraktijk.

Voor studenten die, in de terminologie van de opleiding '...meer willen en kunnen', zijn binnen het instituut een aantal excellentietrajecten ontwikkeld. Concreet gaat het hierbij om: Honours, Top-stages, Top-afstuderen en de Groningse specialisatie International Law. Wat dit laatste betreft, internationalisering, wil de opleiding SJD verder investeren in lange termijn relaties, onder meer door het verder uitbouwen van relaties met partnerinstellingen in het buitenland.

Vorige accreditatie

Uit het accreditatierapport van 2006 en het daaropvolgende besluit van de NVAO (april, 2007) ontstaat het beeld dat de opleiding eindkwalificaties hanteerde die 'goed aansluiten bij de beroepspraktijk van de SJD'er' (Brief Besluit NVAO, pag 2). Het panel merkte tevens op dat het opgaan van SJD in het Instituut voor Rechtenstudies tegemoet komt aan een verschuiving van SJD in een meer zakelijk/juridische richting. Een verschuiving die het panel herkende.

Volgend op deze rapportage heeft het Instituut voor Rechtenstudies een Verbeterplan visitatie opleiding SJD 2007 opgesteld. Later is daar, in 2010, een Rapportage en verbeterplan NSE (Nationale Studenten Enquête) aan toegevoegd. Uit het verbeterplan blijkt dat facetten die in het accreditatierapport niet met de score 'goed' beoordeeld zijn (16 facetten zijn met een score 'goed' beoordeeld) maar een score 'voldoende' kregen, in aanmerking kwamen voor verbetering.

Over de gehanteerde literatuur was het panel 'zeer positief'. De opleiding werkte veel met casuïstiek die veelal afkomstig was uit de beroepspraktijk. Er bleek sprake te zijn van een wisselwerking tussen hetgeen de deeltijdopleiding leverde aan praktijkervaring en kennis naar de voltijdopleiding.

Onderzoeksvaardigheden waren voldoende verankerd in het curriculum maar verdienden wel nadrukkelijk aandacht, evenals het taalgebruik van studenten; een opmerking terug te voeren op de wijze waarop de onderzoekscomponent uitgewerkt was in de eindwerkstukken. De opleiding besteedt hier thans nadrukkelijk aandacht aan.

De door de opleiding gehanteerde didactische principes sloten aan bij de eindkwalificaties waarbij zij gebruik maakte van een adequate set aan werkvormen. De door de opleiding gebruikte toetsen sloten eveneens goed aan op de leerdoelen, werkvormen en de inhoud van het curriculum.

De docenten waren deskundig en gemotiveerd waarbij bijna de helft afkomstig was uit het werkveld.

De opleiding werd afgesloten met een afstudeerproject dat studenten extern uitvoerden. Het panel was van oordeel dat het bereiken van het eindniveau voldoende geborgd was. De eindwerkstukken van studenten waren in de regel ten minste van een voldoende niveau, in een aantal gevallen van academisch niveau. Tenslotte voldeed de opleiding in wisselende mate aan de eigen streefcijfers; de opleiding heeft daarbij thans voldoende zicht op de ontwikkeling van relevante instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens.

Op voorhand constateert het auditteam hier, dat de opleiding op een professionele wijze omgaat met het analyseren van zowel de grote- als de kleine kwaliteit en het op basis van deze analyse nemen van adequate maatregelen.

4. OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor–master) en oriëntatie (hbo–wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Visie Instituut voor Rechtenstudies

Een belangrijke karakteristiek van het Instituut voor Rechtenstudies, waar de opleiding SJD deel van uitmaakt, is de keuze voor het opleiden van professionals op het terrein van recht en daarbij toepasbare praktijkgerichte kennis te ontwikkelen op juridisch terrein. Het instituut wil dat studenten een actieve bijdrage leveren aan de kennissamenleving waar zij deel van uit maken. Dus: kennis vanuit de opleidingen moet meer ten goede komen aan de maatschappij. Daarbij wil zij studenten opleiden tot internationaal gevormde *Bachelor of laws* die een actieve bijdrage leveren aan de internationale en multiculturele gemeenschap. Het auditteam onderschrijft de visie van het instituut dat het auditteam kenmerkt als ambitieus.

Beroeps- en opleidingsprofiel

De SJD-opleiding hanteert de landelijk vastgestelde competenties. Positief is het auditteam over het feit dat dit uit 2008 daterend profiel en de hiervan afgeleide competenties op korte termijn, in 2012-13, op landelijk niveau herzien zullen worden. De opleiding verwacht dat het herzien profiel zijn weerslag zal vinden in het curriculum, waarbij aanpassingen in het leerplan noodzakelijk zijn. Deze aanpassingen zijn voorzien voor 2013-14. In dit verband wordt op instituutniveau in de notitie 'Herindeling coördinatie externe contacten' opgemerkt dat hierbij de 'verharde samenleving' de toenemende juridisering van de samenleving én het toch in het oog blijven houden van de cliënt belangrijke items zullen zijn. Een aandachtspunt zal hierbij ongetwijfeld het sociale gehalte worden van de opleiding SJD: enerzijds moet het sociale karakter van deze opleiding niet ondergesneeuwd raken, anderzijds moet de opleiding SJD ook niet teveel in het vaarwater komen van andere sociaal-agogische opleidingen zoals SPH en MWD, zo geeft het werkveld aan tijdens de audit.

Uit gesprekken met het werkveld is het auditteam gebleken dat de opleiding vóór de eeuw wisseling een duidelijker socialer profiel had dan thans het geval is. Het profiel uit 2008 kenmerkte zich al door een verschuiving van het vakgebied SJD van het sociaal agogische domein naar de sector Economie van het HBO én de vorming van domeinen en de introductie van internationaal erkende graden. De situatie nu laat zich als volgt beschrijven: SJD is een opleiding in het domein *Laws* binnen het hoger economisch onderwijs. In het competentieprofiel is ook kennis van, inzicht in en zijn vaardigheden opgenomen op het terrein van management en organisatie. Ook is de juridische component verder versterkt. Dit laatste is ook duidelijk zichtbaar in de studieonderdelen en de leerlijnen van SJD waar het auditteam onder Standaard 2 aandacht aan besteedt.

Het auditteam constateert dat het profiel van de opleiding goed is uitgewerkt. Positief in dit verband is ook dat het SJD profiel zich duidelijk onderscheidt van het HBO-Rechten profiel. Het auditteam herinnert zich in dit verband nog de discussies aan het begin van deze eeuw bij de introductie van de opleiding HBO-Rechten: in welke mate onderscheidt HBO-Rechten zich van de wo-opleiding Rechten en van de SJD opleiding.

De opleiding is er goed in geslaagd het onderscheid tussen HBO-Rechten en SJD duidelijk te maken. Dit onderscheid komt bijvoorbeeld goed naar voren bij de nadruk die de SJD-opleiding legt op het belang van professionele communicatie met cliënten bij haar studenten. Het werkveld, zo is het auditteam gebleken, hecht nadrukkelijk aan deze sociale agogische component.

In het SJD profiel onderscheidt de opleiding acht competenties die komend studiejaar na zes jaar opnieuw tegen het licht zullen worden gehouden op landelijk niveau. Positief is daarbij dat de eerste activiteiten inmiddels zijn ontplooid. Het werkveld speelt wederom een belangrijke rol bij het opnieuw invulling geven aan het profiel en de daarvan afgeleide competenties.

De competenties

De competenties (uit 2008) zijn op een zodanige wijze beschreven, dat zij onderscheidend zijn van andere sociaal-agogische/juridische opleidingen. Concreet is er sprake van acht competenties die zijn samen te vatten tot de volgende begrippen: diagnosticeren, beslissen, adviseren, belangen behartigen, bemiddelen, (juridisch) dossierbeheer, preventief werken en coachen.

De afgestudeerde SJD'er is in staat om:

- juridisch relevante feiten te verzamelen en te selecteren via een intakeprocedure of dossieronderzoek met als resultaat een probleemstelling en een of meer (juridische) vragen;
- (juridische) argumenten af te wegen evenals persoonlijke omstandigheden en maatschappelijke factoren om zo te komen tot een plan van aanpak en/of (bindende) beslissingen in rechtsvragen op basis van feiten materiaal en/of rechtsregels;
- zowel juridisch als niet-juridisch advies te geven op basis van een diagnose en (voorlopige) beslissingen;
- de (juridische) belangen te behartigen van anderen en het verlenen van (rechts)bijstand;
- te onderhandelen en te bemiddelen in een juridisch geschil en dit te kunnen afdoen buiten gerechtelijke procedures om met gebruikmaking van technieken op het gebied van conflicthantering;
- (juridische) dossiers en/of cliëntvolgsystemen aan te leggen en te beheren evenals het bewaken van de doorloop, samenhang en afsluiten/overdragen ervan;
- op basis van ervaringsgegevens of praktijkonderzoek naar situaties en/of problemen van cliënten binnen de van toepassing zijnde wet- en regelgeving knelpunten te signaleren, om vervolgens op basis van een plan van aanpak de herhaling van problemen te voorkomen;
- individuen en/of groepen te coachen, te begeleiden, toezicht te houden en te controleren bij het realiseren of vergroten van hun zelfredzaamheid.

Het auditteam beschouwt de set competenties als adequaat. Het auditteam is verder van oordeel dat de opleiding ervoor heeft gezorgd dat de SJD-competenties voldoen aan de eisen van een hbo-bachelor, door de koppeling van de competenties aan de Dublin Descriptoren en het Europees kwalificatieraamwerk.

De opleiding heeft vervolgens de competenties op een adequate en goed te volgen wijze gekoppeld aan beroepssituaties. Per competentie heeft zij meerdere beroepssituaties beschreven. Deze beroepssituaties geven ook een buitenstaander een goed beeld van waar een afgestudeerde SJD'er zich mee bezig houdt. Als toelichting hierbij voor de competentie op het gebied van 'preventief werken' een paar voorbeelden van beroepssituaties:

- je werkt bij bureau HALT. Op basis van cijfermatige gegevens over het aantal vuurwerkslachtoffers in het voorgaande jaar, ontwikkel je programma's om scholieren (nog beter) voor te lichten over de gevaren en de juridische consequenties bij het afsteken van vuurwerk;

- je werkt op een personeelsafdeling van een grote overheidsinstelling en brengt in kaart wat de financieel-juridische gevolgen zijn van de nieuwe eigen bijdrage regeling inzake kinderopvang. Je informeert en adviseert de medewerkers van je organisatie, zodat zij tijdig maatregelen kunnen nemen om de financiële tegenslag te kunnen opvangen;
- je werkt bij een woningbouwvereniging en treft een regeling omtrent een ontstane huurschuld en stelt samen met de cliënt een plan van aanpak op om herhaling te voorkomen.

De verschillende competenties komen op drie niveaus terug in de opleiding. Studenten passen competenties toe in situaties uit de praktijk waarbij zij bij het uitwerken van opdrachten gebruik moeten maken van eerder verworven en steeds ingewikkelder wordende kennis. De opleiding vergroot de complexiteit van het curriculum daarnaast door steeds meer zelfstandigheid van de student te vragen; begeleiding en sturing nemen vooral na het tweede studiejaar af.

Eigen accent opleiding

De opleiding hecht er aan te wijzen op een eigen inkleuring. Concreet legt de opleiding SJD sterk de nadruk op de 'J', de juridische aspecten van het vakgebied, iets dat ook terug te zien is in de samenstelling van het docententeam waar vrij veel juristen deel van uit maken.

Zoals ook al bij de vorige audit in 2006 gebleken is, hecht de opleiding er nadrukkelijk aan om de beroepspraktijk 'naar binnen' te halen. Dit gebeurt door studenten tijdens hun opleiding veelvuldig de gelegenheid te geven te werken aan beroepstaken waar zij de theorie direct kunnen/moeten toepassen, individueel of in groepsvorm. De opleiding spreekt in dit verband van 'real life opdrachten'.

Terugkerend naar het profiel van de opleiding blijkt dat deze SJD opleiding nadrukkelijk gekozen heeft voor een profiel waarbij onderzoek en onderwijs twee 'primaire' processen zijn. Zij wil daarmee aangeven dat onderzoek en SJD-onderwijs twee pijlers zijn waarop zij haar opleiding heeft gebouwd. Zo heeft zij een leerlijn 'Onderzoek' in het curriculum opgenomen en is er sprake van nauwe samenwerking met de lectoraten binnen het instituut waar SJD deel van uit maakt. Ook taal is een thema waarop deze SJD opleiding zich wil onderscheiden van andere SJD-opleidingen. Mede gelet op het belang van goede taalbeheersing voor de afgestudeerde SJD'er is het instituut een aantal jaren geleden het Hanze Juridisch Schrijfcentrum gestart. Het Taalbeleid en de leerlijn Schrijfvaardigheid binnen het Instituut voor Rechtenstudies beoordeelt het auditteam als goed vormgegeven en zijn zeker van belang voor studenten SJD. We komen hier bij Standaard 2 onder 'Instroom' nog op terug.

De startende beroepsbeoefenaar

Uit het gesprek met het werkveld is het auditteam gebleken dat er binnen het werkveld nadrukkelijk behoefte blijft bestaan aan afgestudeerde SJD'ers. De vraag van het auditteam was of door de toegenomen juridisering van het SJD curriculum, deze opleiding zó opschoof richting HBO-rechten, dat het onderscheid tussen SJD en HBO-Rechten voor het werkveld was weggevallen. Het werkveld meldt dat de voorkeur uitgaat naar SJD-afgestudeerden omdat bij hen het sociaal aspect duidelijk aanwezig is.

De opleiding geeft aan studenten op te leiden die beschikken over voldoende vakinhoudelijke kennis en die vervolgens in staat zijn om deze kennis toe te passen in het werkveld. In een gesprek met het werkveld is het auditteam gebleken dat de opleiding hier in slaagt.

Het auditteam beoordeelt de inhoud van de set competenties en de rollen die de student moet kunnen vervullen als beginnend SJD'er als relevant. Deze relevantie refereert in het bijzonder aan het feit dat de arbeidsmarkt de kwalificaties waarover afgestudeerden beschikken als noodzakelijk karakteriseert.

Dit betekent niet, zo gaf het werkveld tijdens de audit aan, dat de afgestudeerde SJD'er direct aansluiting vindt bij organisatie specifieke eisen. Dat zijn eisen die per organisatie verschillen.

Het auditteam vindt de inhoud van de beoogde eindkwalificaties en de rollen die de student moet kunnen vervullen als beginnend beroepsoefenaar zoals hierboven beschreven in het licht van het beroep passend.

De opleiding SJD beschikt over goed zicht op de mate waarin afgestudeerden van de opleiding succesvol opereren op de arbeidsmarkt. De meerderheid van haar studenten is tevreden over de opleiding. Dit geldt zowel voor de voltijd- als de deeltijdvariant van SJD. Opvallend hoog scoort de deeltijdvariant SJD als het gaat om hun aansluiting op de arbeidsmarkt: bijna 90 procent geeft aan dat er sprake is van een goede aansluiting opleiding-werk, dat het functieniveau past bij het opleidingsniveau, hun functierichting past bij de opleidingsrichting en dat er binnen de opleiding sprake is van een goede benutting van hun capaciteiten. De werkeloosheid onder startende SJD'ers is vrij laag, zeker voor de voltijdstudenten: 8 procent was in 2011 werkeloos. Voor deeltijdstudenten lag dat percentage hoger: op 18 procent.

Onderhoud profiel en competenties

Hierboven heeft het auditteam er al op gewezen dat het werkveld bij het opstellen van profiel en competenties nadrukkelijk betrokken is geweest op landelijk niveau. Het auditteam heeft ook vastgesteld dat de opleiding zicht heeft op nieuwe ontwikkelingen die van belang zijn of kunnen worden voor hun opleidingsdoelen.

Het feit dat de opleidingen op het terrein van SJD iedere vijf/zes jaar het profiel en de set competenties aanpassen, is positief. Het toont aan dat de opleidingen voldoende zicht hebben op de eisen die het werkveld stelt aan afgestudeerden. Ook toont het aan dat de opleidingen samenwerken en daarbij hun activiteiten afstemmen.

Landelijk is de afstemming met het beroepenveld in orde. De afstemming van de opleiding SJD van de Hanzehogeschool met de eigen omgeving, de werkveldadviescommissie, vindt systematisch plaats. Het auditteam constateert na een gesprek met de leden van de werkveldadviescommissie én na bestudering van verslagen van bijeenkomsten met de werkveldadviescommissie (periode: januari 2008 tot en met 14 november 2011), dat de opleiding hen regelmatig raadpleegt. Het auditteam stelt vast dat de opleiding ook via andere kanalen zicht heeft op ontwikkelingen binnen het vakgebied. Zo krijgt de opleiding via stages en docenten ruim voldoende informatie uit het werkveld.

De leden van de werkveldadviescommissie die het auditteam gesproken heeft, lieten blijken nadrukkelijk geïnteresseerd te zijn in de inhoud en kwaliteit van de opleiding en hierover met de opleiding blijvend van gedachte te willen wisselen. Enkele leden van de werkveldadviescommissie zijn (gast)docent binnen de SJD-opleiding en nemen deel aan de stagevoorlichting aan studenten.

Internationalisering

Internationalisering ligt wellicht voor een opleiding als SJD niet direct voor de hand gelet op het feit dat de juridische kaders en de sociale omstandigheden per land aanzienlijk kunnen verschillen. Toch heeft de opleiding SJD van de Hanzehogeschool ervoor gekozen om van internationalisering van het onderwijs een speerpunt te maken. Door aandacht te besteden aan zowel internationale als multiculturele aspecten in het curriculum en door studenten te stimuleren om stage te lopen in het buitenland, wil de opleiding de positie van SJD'ers op de arbeidsmarkt ook buiten Nederland versterken. Het auditteam constateert dat dit punt nog versterking verdient. Wel gaan sommige studenten naar het buitenland om daar hun stage te lopen.

De opleiding heeft de ambitie om te komen tot intensievere samenwerking met buitenlandse, min of meer identieke, opleidingen. Participatie van buitenlandse docenten aan het SJD-onderwijs behoort daarbij tot de mogelijkheden. Ook op dit punt merkt het auditteam op, dat het nog verder uitgewerkt dient te worden.

Het multiculturele aspect binnen de opleiding is voldoende geborgd, zo stelt het auditteam vast. Concreet zijn het de studieonderdelen: Interculturele Communicatie, *Multiproblem*, Reïntegratie, Arbeidsmarktbeleid en Arbeidsrecht waarbinnen de opleiding aan dit aspect aandacht besteedt.

Onderzoek

De Hanzehogeschool heeft binnen de curricula een forse component onderzoek opgenomen. Dit geldt ook voor de twee opleidingen die deel uit maken van het Instituut voor Rechtenstudies.

Ten tijde van de audit gebeurde er binnen de opleiding SJD al het een en ander op het terrein van onderzoek. Zo voeren docenten onderzoek uit, is er sprake van een onderzoekslijn binnen het curriculum, zijn er lectoraatplannen op het terrein van onderzoek en worden er RAAK-aanvragen geformuleerd. Uitgangspunt hierbij is dat praktijkgericht onderzoek tot nieuwe kennis moet leiden op het terrein van de toepassing van relevante wet- en regelgeving voor externe opdrachtgevers.

Voor de opleiding SJD is verder het Kenniscentrum Arbeid van belang. Het auditteam heeft hierover gesproken met de lectoren. Ook is het Jaarplan Kenniscentrum 2011-2012 bestudeerd alsmede een notitie rond het Kenniscentrum. In deze notitie besteedt de onderwijsinstelling aandacht aan: de ambities en doelstellingen, regionale inbedding, kenniscirculatie, uitvoering, programma en projectmanagement en de wijze waarop de spreiding van kennis plaatsvindt.

SJD is vanaf de start van het lectoraat Arbeid binnen dit kennisdomein de penvoerende opleiding. Het kenniscentrum bestaat tegenwoordig uit meerdere lectoraten waaronder *Flexicurity*. Dit lectoraat richt zich specifiek op de ontwikkeling, vernieuwing en implementatie van regelgeving rond arbeid in de dagelijkse beroeps- en bedrijfspraktijk. Het voert toegepast onderzoek uit met en voor bedrijven in Noord-Nederland, werknemers, werkgeversorganisaties en vakbonden naar vernieuwing van de spelregels op interne en externe arbeidsmarkten, die beoogt flexibiliteit en zekerheid voor werkgever en werknemer gelijktijdig te verbeteren. Het zijn de docent-onderzoekers die vervolgens de brug slaan van onderzoek naar opleiding. Een aantal van de betrokken SJD docent-onderzoekers is verantwoordelijk voor de ontwikkeling, actualisatie en uitvoering van een specialisatie of minor binnen de opleiding en voor de ontwikkeling van de onderzoekslijn in de opleiding. Ook werkt de opleiding SJD samen met het lectoraat Arbeidsparticipatie en het lectoraat Juridische aspecten van de arbeidsmarkt. Het auditteam stelt vast, dat de onderzoekscomponent in de opleiding geborgd is.

Weging en Oordeel

Het auditteam komt bij Standaard 1 tot het oordeel: goed. De volgende overwegingen hebben tot dit oordeel geleid.

- De competenties zijn op landelijk niveau zorgvuldig opgesteld en passend in het licht van het beroep sociaal juridische dienstverlener. Positief is het auditteam over het feit dat de opleiding goed zicht heeft op ontwikkelingen in het werkveld door haar werkveldadviescommissie. Er is in dit verband sprake van een *eagerness* binnen het opleidingsteam om aan de slag te gaan met het opstellen van een nieuw SJD-profiel en de hiervan afgeleide competenties.
- De competenties van de opleiding hebben naar het oordeel van het auditteam een duidelijke beroepsgerichtheid. Het auditteam constateert, mede na een gesprek met het werkveld, dat de opleiding met haar profiel aansluit bij de behoefte van het werkveld.

- De opleiding heeft de set competenties goed uitgewerkt en deze op een duidelijke wijze gekoppeld aan beroepssituaties, een koppeling die daarmee voor iedere geïnteresseerde in het vakgebied duidelijk is.
- De opleiding heeft een wat beperkte internationale component in haar curriculum opgenomen. Hoewel het verwerken van een internationale component in dit type opleiding niet zo eenvoudig is, meent het auditteam dat de opleiding met de door haar ingeslagen weg ten aanzien van internationalisering op de goede weg is.
- De onderzoekscomponent is duidelijk verankerd in de opleiding, waarbij het auditteam de opleiding nadrukkelijk aanmoedigt de ingeslagen weg te blijven volgen en daarbij nieuwe initiatieven op het terrein van (toegepast) onderzoek en onderwijs niet uit de weg te gaan.

Samenvattend beoordeelt het auditteam deze standaard als goed. De betrokkenheid van het werkveld is duidelijk aanwezig. De competenties zijn op hbo-niveau duidelijk geformuleerd en gericht op het beroep sociaal juridische dienstverlener. De onderzoekscomponent is nadrukkelijk aanwezig. Belangrijk vindt het auditteam, en dit wil het auditteam specifiek opmerken, de toekomstgerichtheid van de opleiding. Het Instituut voor Rechtenstudies ondersteunt de opleiding hierbij, hetgeen ook blijkt uit haar visie die hierboven kort geschetst is.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Studieprogramma

Kenmerkend voor het Groningse SJD-programma is de nadruk op het werken met juridische casuïstiek en krijgt het juridische-theoretisch kader steeds meer nadruk. Ook heeft de opleiding inmiddels de leerlijn Onderzoek in haar programma opgenomen.

Uit de analyse van de studiehandleidingen blijkt dat de opleiding aan de ontwikkeling van elke competentie regelmatig aandacht besteedt. De student moet elke competentie op een steeds hoger niveau beheersen. In de studiehandleiding heeft de opleiding duidelijk vermeld aan welke competenties de studenten in de betreffende module werken en op welke specifieke leerdoelen de opleiding zich richt.

Voor de voltijd- en deeltijdvariant geldt dat zij een eigen opbouw kennen in studieblokken. Door het curriculum van beide opleidingsvarianten zijn verschillende 'expert leerlijnen' te onderscheiden waaronder: Privaatrecht, Publiekrecht, Arbeidsrecht, Bedrijfsrecht, Multi Problem en Internationaal recht. Door deze 'expert leerlijnen' lopen verschillende didactische leerlijnen: de integrale-, conceptuele-, vaardigheden- en ervaringsreflectieleerlijn en de studieloopbaanbegeleiding.

De 'expert leerlijn' en de didactische leerlijn zijn, zo constateert het auditteam, duidelijk herkenbaar beschreven in de blokboeken. Ieder blokboek bestaat uit een blokoverzicht, de relatie met het beroep (beroepstaken en beroepsproducten), de relatie met andere blokken binnen het curriculum, een studiehandleiding en een handleiding voor docenten. Een voorbeeld van de wijze waarop de SJD opleiding in een blokboek relaties legt tussen andere studieonderdelen geven we hierna.

Expertlijn Privaatrecht

In het eerste blok van jaar 2 komt de student voor de tweede keer in aanraking met het privaatrecht. In het eerste jaar heeft de student in blok 1.2 een inleiding gehad op het algemene privaatrecht. Het verbintenissenrecht en het goederenrecht zijn op hoofdlijnen aan de orde geweest. Daarbij is aandacht besteed aan de structuur van het gehele BW en inhoudelijk is met name ingegaan op boek 3, 5 en 6 BW.

Zoals eerder aangegeven is het werken met casuïstiek kenmerkend voor deze SJD opleiding. Het auditteam onderstreept in dit verband het uitgangspunt van de opleiding dat de praktijkcomponent en de praktijkgerichte onderzoekscomponent een bijdrage moeten leveren aan een verbetering van de voorbereiding op de beroepsuitoefening. De opleiding wil 'onderzoekende professionals' opleiden die een professionele bijdrage leveren aan de versterking en innovatie van de beroepspraktijk.

Een goed voorbeeld hiervan trof het auditteam aan in onderwijsblok 8: 'Werk en Bijstand'. Binnen dit blok en bijbehorende integrale opdracht richt de aandacht zich op de verschillende aspecten van een procedure die gericht is op het krijgen en behouden van een bijstandsuitkering. Hier maakt de student niet alleen kennis met de vernieuwde Wet Werk en Bijstand maar ook met het Bestuursprocesrecht. Sociaal recht, ethiek, juridisch argumenteren en communiceren leveren ondersteunende kennis en vaardigheden. In de duidelijk geschreven studiehandleiding beschrijft de opleiding vervolgens de leeruitkomsten binnen de kaders van het SJD competentieprofiel. Bijvoorbeeld 'Diagnosticeren': *De student kan feiten selecteren op juridische relevantie en kan één of meerdere rechtsvragen formuleren op basis van de juridische relevantie.* Daarnaast verwerft de student competenties op het terrein van adviseren, bemiddelen en belangen behartigen.

De studenten die het auditteam sprak, vonden de opleiding pittig, maar over het algemeen wel te doen. Sommige onderdelen, zoals de specialisaties noemden ze zwaar. De beroepstaken zijn van hoog niveau. Daarnaast is het veel lesstof, die zij moeten doornemen. Als student moeten zij dus goed plannen. Voltijdstudenten besteden gemiddeld 30-35 uur aan hun studie, afhankelijk van de studiefase waarin zij zich bevinden. Zij zijn, zo geven ze aan, daarvan iedere week 25 uur op de opleiding. Voor deeltijdstudenten geldt dat zij per week, naast hun werk 15-20 bezig zijn met hun opleiding.

Voltijd- en deeltijdcurriculum

Het auditteam besteedt in deze rapportage aandacht aan het studieprogramma van de voltijdvariant en de deeltijdvariant zodat voor de lezer het verschil tussen beide programma's inzichtelijk is. In een aparte bijlage is de structuur van beide curricula opgenomen. Ook besteedt het auditteam kort aandacht aan de onderzoekscomponent.

Voltijd

De voltijdvariant omvat vier studie jaren waarbij gedurende de eerste twee studie jaren de nadruk sterk ligt op kennisverwerving. Het derde en vierde studiejaar kenmerken zich door het toepassen van eerder verworven kennis, aangevuld met nog enkele nieuwe studieonderdelen. In het derde studiejaar lopen studenten tevens stage en in het laatste studiejaar volgen studenten hun minor en studeren zij af.

Ieder studiejaar is verdeeld in vier blokken. Eén blok komt overeen met één kwartaal. Tijdens de acht blokken waaruit het eerste en tweede studiejaar bestaan, besteedt de opleiding o.a. aandacht aan: Arbeidszaken, Burger en Overheid en Werk en Bijstand. Binnen ieder blok besteedt de opleiding aandacht aan specifieke studieonderdelen. Zo bestaat bijvoorbeeld het blok Arbeidszaken uit de volgende vijf onderdelen: de integrale opdracht, Arbeidsrecht/Kwaliteit van arbeid, Sociale zekerheidsrecht, Professionele communicatie mondeling en Competentiemanagement/ studieloopbaanbegeleiding.

In het derde studiejaar kiezen studenten een specialisatie. Zij kunnen dan kiezen uit: Recht & Multiprobleem, Conflictmanagement, Arbeidsrecht en Internationaal recht. In het vierde studiejaar kiezen zij één minor: Recht & Multiprobleem, Conflictmanagement, Arbeidsrecht, Recht & Risico, Openbaar bestuur, International recht of Privaatrecht.

Deeltijd

Deeltijdstudenten zijn al werkzaam binnen het beroepenveld en zijn dan gewend om in multidisciplinaire teams te werken. Zij beschikken vaak al over kennis en vaardigheden die het werkveld vraagt. De deeltijdvariant omvat eveneens vier studie jaren. Een vergelijking van het voltijd studieprogramma met het deeltijd studieprogramma laat zien dat de eerste twee studie jaren in belangrijke mate identiek zijn. Het belangrijkste verschil zit vooral in de introductie bij de deeltijdvariant van acht *action learning* opdrachten (één per semester).

Ook is het blok Oriëntatie werkveld van de voltijdvariant vervangen door het blok: Juridische verkenning en heeft het voltijdblok Juridische analyse plaatsgemaakt voor het blok Burger/burger. In het vierde studiejaar volgt de deeltijdstudent, evenals zijn voltijdcompaan, een minor en studeert hij af. In het derde studiejaar kiest hij een specialisatie: Openbaar bestuur, Overeenkomst & Arbeid of Recht & Multiprobleem en volgt hij gedurende twee semesters een stage op de werkplek.

Voor beide varianten geldt dat de juridische studieonderdelen in het tweede studiejaar voortbouwen op de basiskennis en vaardigheden uit het eerste studiejaar. Naast verdiepende studieonderdelen maken voltijd- en deeltijdstudenten in het tweede studiejaar kennis met nieuwe rechtsgebieden. Voor het derde en vierde studiejaar geldt dat hier de juridische specialisaties/minoren en juridische keuzevakken/keuzeblokken voortbouwen op juridische kennis en vaardigheden uit de eerste helft van de studie.

Samenvattend stelt het auditteam vast dat de kennis- en vaardigheden component binnen beide varianten in voldoende mate is uitgekristalliseerd. De relevante studieonderdelen zijn in beide curricula opgenomen met daarin verwerkt een forse juridische component. Daarmee sluit de opleiding aan bij de behoefte vanuit het werkveld aan SJD'ers die over een goede juridische basis beschikken. De stage component bleek, zo gaven ouderejaars studenten aan, erg lang te zijn. Mede daarom is gekozen voor een kortere meer gespecialiseerde stage en geeft de opleiding uitgebreide voorlichting over stages (zie hierna).

Onderzoekcomponent

Zowel binnen de voltijd- als de deeltijdvariant van de SJD opleiding besteedt de opleiding vanaf het eerste studiejaar aandacht aan (Juridische) Methoden en Technieken. De studenten maken dan kennis met de verschillende fasen van praktijkgericht onderzoek en zij bestuderen onderzoeksrapporten uit het juridisch beroepenveld. In het tweede studiejaar ligt het accent meer op het leren zelf onderzoek uit te voeren. Hoe formuleer je een vraag, hoe verzamel je data, hoe voer je onderzoek uit en hoe zet je de resultaten op papier. Studenten dienen daarbij expliciet aan te geven in hoeverre wet- en regelgeving, theorieën en beleidsontwikkeling een rol spelen bij de beantwoording van een onderzoeksvraag.

Tegen het einde van het tweede studiejaar voeren studenten zelf onderzoek uit. Het gaat daarbij concreet om: documentenanalyse, interviews, vragenlijsten en observaties in de praktijk van een rechtbank. Er is aandacht voor data-analyse en statistische verwerking. Het analyseren van onderzoeksresultaten is er op gericht te leren conclusies te trekken en op basis van het uitgevoerde onderzoek aanbevelingen te formuleren.

Tenslotte dienen de studenten te werken aan de beantwoording van hun onderzoeksvragen die ze voorafgaand aan hun stage en afstuderen hebben geformuleerd.

Stages

Organisaties/instelling waar studenten stage lopen, dienen te voldoen aan criteria die het auditteam als passend bij deze hbo-opleiding beoordeelt. De student, de begeleider vanuit de organisatie/instelling (praktijkbegeleider) en de stagedocent hebben tijdens de stage een aantal gesprekken waarbij het leerproces en dan gemaakte afspraken schriftelijk worden vastgelegd. De schriftelijk vastgelegde opdrachten met de te realiseren competenties komen hierbij aan de orde.

Met behulp van de stagebezoeken en de schriftelijke documentatie beoordeelt de stagedocent of de student aan alle verplichtingen heeft voldaan. De opleiding overlegt met praktijkbegeleiders de stage-invulling en licht de wijze toe waarop de beoordeling van de stage plaatsvindt. Hierbij zijn ervaringen uitgewisseld die de opleiding gebruikt bij het verder verbeteren van stagetrajecten.

Opleidingscommissie

De instituutsbrede opleidingscommissie bestaat uit zeven leden, die benoemd zijn voor een periode van één jaar met een maximum van drie. In deze commissie hebben vier studenten zitting waarvan er twee afkomstig zijn van de opleiding SJD. De opleidingscommissie behandelt, zo stelt het auditteam vast, relevante onderwerpen waarbij zij de op- en aanmerkingen vanuit de studentpopulatie serieus meeneemt bij het (her)overwegen van wijzigingen in de opleiding. Zie ook hierna onder: Studieloopbaanbegeleiding en Studeerbaarheid.

Lectoraat

Het auditteam heeft uitgebreid gesproken met drie lectoren. De opdracht van elk lectoraat luidt het naar buiten en naar binnen 'verankeren' van onderzoeksuitkomsten. Centraal staat hierbij het begrip 'valorisatie'. Positief is het auditteam over de terreinen die de lectoraten bestrijken. De lectoraten richten zich op Flexicurity, juridische aspecten van de arbeidsmarkt, Arbeidsorganisatie en productiviteit en Arbeidsparticipatie. Het Kenniscentrum Arbeid, waar verschillende lectoraten onder ressorteren, genereert kennis door het uitvoeren van onderzoek dat vervolgens zijn weg vindt naar de opleidingen, waaronder SJD. Het zijn in de praktijk vooral de docent-onderzoekers die de brug slaan tussen onderzoek en onderwijs. Zij weten hoe onderzoekopdrachten aansluiten bij het onderwijs en op welke wijze onderzoek in studieonderdelen kan worden geïntegreerd. Zij kennen de studenten en kunnen geschikte studenten enthousiasmeren om deel te nemen aan een lectoraat. Het zijn de docent-onderzoekers die vaak verantwoordelijk zijn voor nieuwe ontwikkelingen in het SJD-curriculum of voor de actualisatie ervan. Binnen het kenniscentrum zijn acht docent-onderzoekers werkzaam.

Belangrijk vindt het auditteam de binnen de lectoraten gedeelde mening dat de kernwaarde van het vakinhoudelijk leiderschap van de docent primair staat. Dit gegeven maakt het voor de lectoraten mogelijk om intensieve vakinhoudelijke samenwerking met de opleiding steeds op de voorgrond te stellen.

Verder, zo is het auditteam gebleken, organiseert de opleiding met de lectoraten in het kader van een honoursprogramma talentdagen waarvoor studenten zich kunnen aanmelden. Van de 100 studenten die zich daarbij aanmelden 'solliciteert' er ongeveer de helft waarvan er zo'n 40 op gesprek komen om uiteindelijk een deel daarvan over te houden die aan het honoursprogramma mag deelnemen. Het auditteam vindt dit een goed initiatief om zo aandacht te besteden aan goede/excellente studenten. Concreet is in 2010-2011 het honoursprogramma SJD/HBO-rechten gestart met 15 studenten. In 2011-12 waren dat er 25.

Literatuur

Het auditteam heeft de literatuurlijsten bestudeerd van de voltijd- en deeltijdvariant van de SJD opleiding. Daaruit blijkt dat de opleiding gebruik maakt van Nederlandstalige literatuur op het terrein van Recht, onderzoek, Sociale Psychologie en *Mediation*. De gebruikte literatuur is voor beide varianten adequaat en actueel. Literatuur op het raakvlak recht en sociale vakken is duidelijk aanwezig, getuige uitgaven zoals: Alle dagen schuld, Recht voor zorg- en welzijnsprofessionals, Beleidssociologie, Bijstand in de praktijk en Hoofdzaken sociale Zekerheidsrecht. Ook dienen studenten, zowel voltijd- als deeltijd, relevante juridische literatuur te bestuderen waaronder op het terrein van privaatrecht, overeenkomstenrecht en Europees recht.

Studenten meldden tijdens de audit, en dit onderschrijven enquêtes onder studenten, dat zij tevreden zijn over de voorgeschreven literatuur.

Docenten

Het Instituut voor Rechtenstudies, waar SJD onder valt, heeft vier onderwijsteams. Het voltijdteam bestaat uit 24 docenten met een totale aanstelling van 21,6 fte. Daarnaast zijn er zes docenten 'invliegdocenten' en gastdocenten die direct uit het werkveld afkomstig zijn en binnen het instituut een aantal studieonderdelen verzorgen. Het deeltijdteam bestaat uit 17 medewerkers (11,8 fte) en drie docenten 'van buiten' én gastdocenten die op grond van hun specifieke kennis studieonderdelen verzorgen. Deze docenten werken voor de deeltijdvariant van de opleidingen van het instituut. Docenten van SJD geven óók les bij de opleiding HBO-Rechten.

Gastdocenten zijn bijvoorbeeld in het werkveld werkzaam als fraudecontroleur, projectleider huiselijk geweld regiopolitie Groningen of binnen de maatschappelijke dienstverlening. De inzet van docenten bij SJD deeltijd bedraagt ongeveer 5,5 fte. Per studieblok zet de opleiding per klas 275 docentbelastingsuren in bij een groepsgrootte van ruim 30 studenten. De docent-studentratio bedraagt 1 op 25,6.

Bestudering van de cv's laat zien dat vrijwel alle docenten (95 procent) een wo-opleiding hebben gevolgd. Twee docenten zijn gepromoveerd. Vier docenten zijn met een promotietraject bezig, twee docenten volgen een masteropleiding. Uit de cv's blijkt dat docenten ervaring hebben op juridisch gebied en op het terrein van sociaal juridische dienstverlening. Meer concreet gaat het daarbij bijvoorbeeld om werkzaamheden binnen advocatenkantoren, rechtsbijstand, rechtswinkel of juridisch medewerker binnen een gemeente bijvoorbeeld binnen Arbeidsvoorziening als hoofd ontslagzaken. Verschillende docenten zijn ook thans werkzaam als jurist binnen een advocatenkantoor of als plaatsvervangend rechter. De relatie met het beroepenveld is goed. Het geheel overziend, constateert het auditteam dat de kwaliteit en kwantiteit van het docentenkorps goed is.

Om zicht te krijgen op de binnen het docentenkorps beschikbare kennis besteedt de opleiding bij functioneringsgesprekken aandacht aan de expertise, de ontwikkeling en deskundigheidsbevordering van docenten. Docenten beschikken verder over een persoonlijk opleidingsplan dat bestaat uit een verplicht deel en een vrij deel. In het eerste genoemde deel komt de deskundigheidsbevordering van de docent aan bod, zijn aandeel aan het praktijkgericht onderzoek en *in company* cursussen.

De opleiding heeft door 'kenniskaarten' per docent en het jaarplan van expertgroepen (zie hierna), zicht op de specifieke vakkennis per docent. In een jaarplan zijn tevens de afspraken opgenomen tussen docent en opleiding over de terreinen waarop een docent zich op korte termijn wil verder ontwikkelen en/of zich wil laten bijscholen. De opleiding stelt tien procent van de aanstelling per docent beschikbaar voor deskundigheidsbevordering. Daartoe behoren onder andere vakinhoudelijke bijscholing, toetsexpertise en methodenleer. Het auditteam heeft een voorbeeld van een jaarplan bestudeerd, het Jaarplan arbeidsrecht 2011-2012. Hierin is op een duidelijke wijze beschreven over welke expertise docenten op dit gebied beschikken (bijvoorbeeld: werkgeversaansprakelijkheid, arbeidsmarkt of ontslagrecht) en welke training zij willen/dienen te volgen, bijvoorbeeld op het terrein van pensioenen, Europees bestuursrecht of arbeidsongeschiktheidswetgeving. Niet alleen is er binnen deze expertgroepen sprake van het in kaart brengen van 'blinde vlekken' binnen het team, maar zij delen ook onderling kennis.

Voor zover docenten niet beschikken over een pedagogisch didactische aantekening, volgen zij scholing op dit terrein.

Van belang is om in dit verband ook op te merken dat het instituut waartoe SJD behoort aandacht besteedt aan de tevredenheid van haar medewerkers. Zo heeft het auditteam het 'Medewerkerstevredenheidsonderzoek' bestudeerd uit 2011 waaruit blijkt dat het instituut daarbij aandacht besteedt aan het persoonlijk en beroepsmatig functioneren, de organisatie, onderwijsvernieuwing en de algemene tevredenheid van medewerkers.

Studenten geven tijdens de audit aan, en uit de NSE blijkt dit eveneens, dat zij tevreden zijn over de vakinhoudelijke- en praktijkkennis van docenten. De didactische kwaliteiten scoren eveneens hoog. Dit geldt voor beide varianten. Concreet scoren docenten, blijkens de HBO-Monitor, tussen de 7,5 en 8,2 op praktijkkennis en praktijkervaring, hun inhoudskundigheid en didactische vaardigheden (Bron: *HBO-Monitor 2011*, Instituut voor Rechtenstudies).

Instrom

Studenten met een afgeronde mbo-4 opleiding, een havo- of vwo diploma zijn toelaatbaar tot de opleiding SJD. Het lage taalvaardigheidsniveau van een grote groep studenten blijft, zoals de opleiding aangeeft, een nadrukkelijk punt van aandacht. Daarom is er op hogeschoolniveau besloten om hier extra aandacht aan te besteden. Het auditteam vindt dit een goed initiatief. Concreet blijkt het volgende. Studenten maken schrijfoverdrachten binnen verschillende rechtsgebieden. Docenten letten bij hun beoordeling onder andere op juridische correctheid, opbouw van de tekst, argumentatie en taalgebruik. Het instituut heeft voor de SJD docenten een studiedag georganiseerd om te komen tot een eenduidige aanpak bij het beoordelen van de schriftelijke taalvaardigheid van studenten. Een goed initiatief.

Verreweg de meeste voltijd studenten stromen in vanuit het havo, daarna volgt een kwart instroom vanuit het mbo, 10% vanuit het vwo en rest, 5% op een andere wijze. Voor de deeltijdvariant ligt de verdeling anders. Hier bestaat de helft van de groep instromers uit mbo'ers, iets minder dan 20% heeft een havo-achtergrond en 5% beschikt over een afgeronde vwo-opleiding. De nog resterende groep instromende deeltijders heeft een andere achtergrond. De opleiding SJD heeft een beperkte invloed op de kwaliteit van de groep instromende studenten omdat 'selectie aan de poort' niet is toegestaan. Op instituutniveau probeert de onderwijsinstelling de kwaliteit van de groep instromers te beïnvloeden door regelmatig overleg te voeren met het 'toeleverend' onderwijs over de ingangseisen, goede voorlichting, studenten die duidelijk niet op hun plek zitten binnen zes maanden te laten uitstromen en het aantal contacturen te verhogen.

Het is goed dat de SJD opleiding, en dit is een duidelijke tendens binnen het hbo, besloten heeft om voltijdstudenten niet meer de gelegenheid te bieden om de opleiding in verkorte vorm versneld te doorlopen. Met ingang van 1 november 2011 kan dit niet meer. Binnen de opleiding constateert men dat studenten die tot vóór die datum versneld instroomden toch de nominale studieduur volgden.

Voor deeltijdstudenten geldt dat zij de stage en de minor via een werkplekcheck, beoordelingsportfolio en een criteriumgericht interview afronden, mits zij binnen hun werksituatie de competenties kunnen behalen. De opleiding blijkt hier nauwlettend op toe te zien, zo constateert het auditteam. De vrijstellingsregeling is helder beschreven in de Onderwijs- en Examenregeling. De examencommissie is verantwoordelijk voor het incidenteel verlenen van vrijstellingen voor hele studieonderdelen. Het is niet mogelijk vrijstelling te krijgen voor een deel van een curriculumonderdeel en voor het afstudeeronderzoek.

Studieloopbaanbegeleiding en Studeerbaarheid

Uit het gesprek dat het auditteam heeft gevoerd met studenten is gebleken dat zij tevreden zijn over de begeleiding en de studeerbaarheid van de opleiding. Studieloopbaanbegeleiding binnen SJD richt zich vooral op: het leren te leren, een professionele beroepshouding en op het leren maken van keuzes binnen de studie: waar wil je later in het beroepenveld terecht komen?

De begeleiding moet garant staan voor studievoortgang, zo geeft de opleiding aan, om onnodige studievertraging te voorkomen, hetgeen overigens niet altijd lukt, zo blijkt uit de rendementcijfers. De studieloopbaanbegeleider van de student heeft hierbij een centrale rol en is het eerste aanspreekpunt voor de student. Iedere student heeft vanaf het eerste jaar een eigen studieloopbaanbegeleider en houdt deze in principe de rest van zijn studie.

Het auditteam stelt daarnaast vast dat de studeerbaarheid van de SJD opleiding onder andere blijkt uit de wijze waarop de opleiding studenten begeleidt bij het zich eigen maken van de lesstof. Zo begeleidt een *expert* (docenten die verantwoordelijk zijn voor het betreffende studieonderdeel) studenten bij verschillende studieonderdelen. Inhoudelijke vragen over integrale opdrachten kunnen studenten aan de *experts* stellen tijdens daarvoor ingeroosterde werkcollege-uren.

Uit gesprekken met studenten blijkt dat de SJD-opleiding regelmatig overlegt over het aspect studeerbaarheid. Dit gebeurt, zo stelde het auditteam vast, binnen de opleidingscommissie en via panelgesprekken met studenten. Zo is, na klachten van studenten over de groeps grootte, het aantal studenten per 'klas' gehalveerd.

Voor beide varianten geldt dat er sprake is van een Bindend Studieadvies. Een student krijgt een negatief BSA indien hij minder dan 2/3^e van de *credits* in het eerste studiejaar behaalt of indien hij een 'geormerkt' BSA-vak niet haalt. Alle studenten die aan het eind van hun tweede inschrijvingsjaar de propedeuse niet hebben gehaald, krijgen een negatief BSA. Met ingang van het studiejaar 2012-13 verhoogt de hogeschool het Bindend Studieadvies naar 80% van de *credits*.

Het aantal contacturen heeft de opleiding op een duidelijke wijze uitgewerkt. In schemavorm ziet dit er als volgt uit voor beide varianten.

2011-12	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
Jaar1	15,5	14,5	12,7	11,4
Jaar 2	13,0	13,0	12,3	11,4
Jaar 3	11,1	9,5	stage	stage
Jaar 4	stage	8,0	8,0	afstuderen

Gemiddeld aantal geprogrammeerde contacturen per week van tien weken, voltijd

2011-12	Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
Jaar1	6,0	6,2	6,0	6,0
Jaar 2	6,0	6,2	6,0	6,0
Jaar 3	6,0	6,2	stage	Stage
Jaar 4	minor	minor	4,8 en afstud.	4,8 en afstud.

Gemiddeld aantal geprogrammeerde contacturen per week van tien weken, deeltijd

Het auditteam constateert dat het aantal contacturen verhoogd kan worden. De opleiding geeft in dit verband aan dat zij het aantal contacturen gedurende de eerste twee studie jaren wil verhogen. Een adequate maatregel volgens het auditteam.

Rendementen

Juridische opleidingen zijn populair. Sinds de introductie van de opleiding HBO-Rechten, begin deze eeuw, binnen het hbo, is het aantal studenten fors gegroeid. Dit geldt ook voor beide opleidingen die deel uit maken van het Instituut voor Rechtenstudies binnen de Hanzehogeschool met hun studentenpopulatie van ruim 1700 studenten.

Het auditteam constateert dat het Instituut voor Rechtenstudies veel werk maakt van het analyseren van de rendementen. Binnen de kaders van het rendementsproject besteedt zij aandacht aan de kwantitatieve inventarisatie en kwalitatieve uitleg van het onderwijsrendement op basis van instroom-, doorstroom- en uitstroomcijfers. Vervolgens vergelijkt zij deze cijfers door een benchmark met andere opleidingen binnen de Hanzehogeschool en vergelijkbare opleidingen bij andere hogescholen. Ook trekt zij conclusies naar aanleiding van deze vergelijking en benoemt zij probleemgebieden, te nemen maatregelen en (neven)effecten. Niet alleen is hierbij het aantal instromende studenten in kaart gebracht, maar tevens het diplomarendement, het aantal studiestakers en het propedeuserendement. Ook heeft de opleiding een beeld van het aantal ingeschrevenen per vooropleiding.

Er is een groot aantal vakken binnen de voltijdopleiding dat na de eerste tentamenpoging een slagingspercentage van minder dan 65% laat zien. Dit geldt voor vakken als: Algemene Inleiding Recht, Arbeidsrecht, Bestuursrecht, Privaatrecht en Juridische Methoden en Technieken. De opleiding neemt maatregelen om deze slagingspercentages te verhogen waaronder verder intensivering van de studieloopbaanbegeleiding, intensievere inzet van docenten bij het begeleiden van studenten, het verhogen van het aantal contacturen in de eerste twee studiejaar en het analyseren van de verschillende struikelvakken (wáár zitten de problemen voor studenten bij struikelvakken). Voor het nieuwe studiejaar geldt dat de opleiding vóór 1 oktober intakegesprekken voert met instromende studenten. Positief in dit verband is tevens dat de opleiding een literatuurstudie uitvoert naar studiesucces en uitval. De resultaten daarvan zijn beschreven in de rendementsrapportage 2011.

Eerder in deze rapportage, bij de basisgegevens, heeft het auditteam een overzicht gegeven van een aantal rendementscijfers. Het auditteam stelt in navolging van de opleiding SJD vast dat de uitval (zonder propedeuse) hoog is bij de voltijdvariant van SJD. Veelal ligt de oorzaak toch in de sterke juridische component van de opleiding die studenten tegenvalt, zo geven opleiding en studenten aan tijdens de audit. Zij verwachten vaak toch nog een opleiding met een behoorlijke sociale component, hetgeen niet (meer) zo is.

Voorzieningen

Het auditteam volstaat hier met het oordeel: adequaat. Mediatheek en lokalen zien er verzorgd uit. Studenten maken gebruik van voorzieningen die algemeen beschikbaar zijn voor studenten van de hele hogeschool. Studenten kunnen in de mediatheek terecht voor tijdschriftartikelen, zowel op papier als digitaal, en voor boeken. Voor de opleiding specifieke vakliteratuur is hier aanwezig. Zo hebben studenten toegang tot voor hen relevante databanken zoals *Legal Intelligence*.

De studieruimten zijn geschikt om zowel in groepsverband als alleen te werken. Het aantal pc's moet ruim voldoende zijn; tijdens de audit was het merendeel onbemand. De onderwijsruimten zien er schoon/verzorgd uit. Studenten zijn tevreden over het gebouw.

De hogeschool beschikt over een digitale leeromgeving, *blackboard*, waar studenten voor hen relevante informatie kunnen terugvinden en kunnen delen met medestudenten. Inmiddels is er een *app* ontwikkeld waarmee studenten kunnen zien waar voor hen nog beschikbare werkplekken beschikbaar zijn en is *blackboard* via een *app* op een *smartphone* of *tablet* te zien.

Weging en Oordeel

Het auditteam komt bij Standaard 2 tot het oordeel: goed. De volgende overwegingen hebben tot dit oordeel geleid.

- De opleiding geeft de student de gelegenheid om op een zowel vakinhoudelijk als didactisch gestructureerd wijze de SJD competenties te bereiken.
- De onderzoekscomponent binnen de opleiding is duidelijk aanwezig en is door het SJD team enthousiast opgepakt. Op dit punt is er nog sprake van *work in progress*; de onderzoekscomponent is nog niet geheel volwassen maar heeft wel duidelijk kenmerken van een groeipad naar volwassenheid toe.

Het auditteam merkt wel op dat de slinger nu duidelijk richting 'onderzoek' beweegt, maar kan later weer (terug) bewegen richting praktijk. De tijd zal het leren, maar het auditteam heeft er vertrouwen in dat de opleiding, door haar goede contacten met het werkveld, tijdig de signalen waarneemt en herkent in welke richting de pendule beweegt de komende jaren.

- Het auditteam is tevreden over het 'taalbeleid'. Wellicht een voorbeeld voor andere hogescholen?
- Het aantal uren dat studenten besteden aan hun studie, 30-35 uren, kan met 5 studie-uren verhoogd worden naar 35-40 uren, bijvoorbeeld door de introductie van meer Engelstalige literatuur;
- De kwaliteit van de docenten is goed; het merendeel heeft een relevante wo-opleiding afgerond en beschikt over werkervaring.
- De rendementen kunnen beter, maar dat geldt voor veel opleidingen in het hoger onderwijs. Deze opleiding steekt hier in positieve zin bovenuit door de serieuze wijze waarop zij aandacht besteedt aan een analyse van de rendementen. De genomen maatregelen lijken het auditteam aan de maat en wijken niet af van maatregelen die ook andere opleidingen nemen. Wellicht leidt de uitgebreide rendementsanalyse van de opleiding tot bijzondere maatregelen om de rendementen verder te verbeteren.
- De studieloopbaanbegeleiding van de opleiding is gericht op een professionele beroepshouding en dient, zo is het tenslotte ook bedoeld, als een oriëntatie op het latere beroep.
- De verankering van de lectoraten in de opleiding is goed. Een blijvende bijdrage, zowel inhoudelijk, onderzoeksmatig als didactisch, is gegarandeerd zo heeft het auditteam begrepen. Dat wekt vertrouwen.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Examen- en toetscommissie

Het instituut waar SJD deel van uit maakt, kent één examencommissie waarin de opleiding SJD én de opleiding HBO Rechten vertegenwoordigd zijn. De benoeming van de leden geldt voor drie jaren. Op basis van vooraf vastgestelde criteria, benoemt de examencommissie examinatoren. Tot deze criteria behoren het beschikken over een onderwijsbevoegdheid, een pedagogisch-didactische aantekening en deelneming aan de deskundigheids-bevorderingscyclus binnen de opleiding.

Het auditteam neemt met instemming kennis van het voornemen van de opleiding om een deskundige die afkomstig is van een andere hogeschool deel uit te laten maken van de examencommissie.

Om studenten te mogen begeleiden bij hun afstuderen, dient de begeleider/examinator met succes een cursus methodologie te hebben gevolgd. Door het volgen van deze cursus hoopt de opleiding mede te bewerkstelligen dat er sprake is van een meer uniforme beoordeling van eindwerkstukken.

Borging van de kwaliteit van tentamens gebeurt door de toetscommissie, daartoe gemandateerd door de examencommissie. De toetscommissie bestaat uit vijf personen: twee leden representeren de deeltijdvariant, twee HBO-rechten vt en één de SJD opleiding vt. Hun benoeming geldt voor één jaar. Zij toetsen steekproefsgewijs tentamens en geven feedback aan examinatoren. De afgelopen jaren hebben alle SJD-docenten workshops gevolgd waarin aandacht werd besteed aan toetsen en beoordelen. Positief in dit verband vindt het auditteam dat docenten hun eigen tentamens tijdens deze workshops tegen het licht konden houden, daarbij bevraagd door toetsdeskundigen.

Taken en bevoegdheden van zowel de examen- als de toetscommissie zijn duidelijk beschreven waarbij specifiek aandacht is besteed aan de mandaatbeschrijving van de toetscommissie.

Het auditteam heeft het huishoudelijk reglement van de examencommissie bestudeerd (2011-12). In dit reglement is informatie opgenomen over het overstappen van HBO-Rechten naar SJD (met propedeuse) en andersom, overstappen van de RUG (Nederlands Recht) naar SJD (inclusief een conversietabel RUG naar SJD), de beslisregels die gelden bij zij-instroom en de *credits* in de vrijekeuzeruimte. Wat dit laatste betreft kan de examencommissie studenten *credits* toekennen indien zij bijvoorbeeld aantoonbaar praktijkrelevante werkzaamheden hebben uitgevoerd bij de rechtswinkel, belastinghulp of huurcommissie. Het aantal *credits* hiervoor is overigens beperkt en bedraagt niet meer dan drie. In het huishoudelijk reglement besteedt de examencommissie verder nog aandacht aan het bindend studieadvies, vrijstellingen, fraude/richtlijn plagiaatbeleid, klachten, beleid rondom verzoeken voor extra/alternatieve/vervroegde of uitgestelde tentamenkansen. Ieder week heeft de examencommissie een open spreekuur.

Het door de examencommissie opgestelde jaarverslag 2010-2011 is door het auditteam bestudeerd. Het geeft een prima beeld van de werkzaamheden van deze commissie, de wijze waarop zij functioneert.

Toetsen

Binnen de verschillende leerlijnen onderscheidt de opleiding verschillende toetsvormen. Concreet gebruikt de opleiding bijvoorbeeld binnen de conceptuele leerlijn vooral kennistoetsen zoals open vragen toetsen en mc-toetsen. Voor de integrale leerlijn geldt dat de opleiding toetst op basis van een professioneel product of het portfolio. Binnen de vaardighedenleerlijn toetst de opleiding door middel van presentaties, assessment of reflectieverslagen.

Sedert de laatste accreditatie in 2006, zo geeft de opleiding aan, is er sprake geweest van verdere ontwikkeling van het toetsbeleid, de toetsprocedures en de toetsinstrumenten. Het auditteam constateert dat het instituut hier sinds eind 2009 op een gestructureerde wijze aandacht aan besteedt.

Het traject rond de verdere ontwikkeling van toetsen kenmerkt zich door de betrokkenheid van verschillende personen met ieder hun eigen taken en verantwoordelijkheden. Zo is een projectgroep ICT bezig geweest met het opzetten van een digitale vragenbank en heeft de toetscommissie in haar Kwaliteitszorgplan Toetsing haar werkwijze en kwaliteitscriteria geformuleerd op het terrein van toetsen. De leden van de toetscommissie worden benoemd op basis van hun deskundigheid op het terrein van toetsing.

Het auditteam is positief over de wijze waarop het instituut en de opleiding SJD inhoud geven aan toetsing en over de wijze waarop het beleid op dit gebied 'handen en voeten' krijgt. De uitvoering van het toetsbeleid en het ontwikkelen van toetsinstrumenten en de toetsen zelf is een proces dat de opleiding blijkbaar voortdurend tegen het licht houdt en waar nodig verbetert. Positief is verder dat binnen het instituut en binnen de SJD opleiding de taken en bevoegdheden op het terrein van examinering en toetsen eenduidig zijn belegd.

Vorig studiejaar, in 2010-11, heeft een werkgroep binnen het Instituut voor Rechtenstudies waaronder afgevaardigden van de opleiding SJD een nieuw blokboek (blokoverzichten en studiehandleidingen) ontwikkeld. Bij dit opnieuw opzetten van blokboeken is hernieuwde aandacht besteed aan het instituutsbreed formuleren van competenties, het niveau van de competenties, leeruitkomsten en, in dit verband van belang, toetscriteria en toetsmatrijzen als blauwdruk van toetsen. De opleiding heeft op een duidelijk wijze beschreven hoe zij het traject vorm heeft gegeven van beroepscompetenties/Dublin Descriptoren naar tentamens.

De competenties die voor een onderwijsblok zijn geformuleerd, bijvoorbeeld op het terrein van Diagnosticeren en Bemiddelen, zijn verwoord in leeruitkomsten. Voorbeelden hiervan zijn: de student herkent verschillende, zowel juridische als niet-juridische bronnen, de student is in staat een plan van aanpak te maken op basis van het probleem met gebruikmaking van juridische en niet-juridische bronnen. De opleiding heeft beschreven welke competenties zij inhoudelijk toetst en wát zij toetst: feiten, begrippen, reproducerende vaardigheden, etc.

Het auditteam heeft tijdens de audit de toetsen bestudeerd die de opleiding aanbiedt. Het betrof voornamelijk kennistoetsen omdat deze het auditteam een goed beeld geven van de breedte én diepgang waarin de opleiding toetst. Gebleken is dat de toetsen van een voldoende niveau zijn en dat wil zeggen dat zij in voldoende mate de student gelegenheid bieden zijn kennis te reproduceren. De vragen laten voldoende spreiding zien over de aangeboden studiestof. Daarnaast heeft het auditteam verschillende studiehandleidingen bestudeerd. Hierin zijn opdrachten opgenomen alsmede de wijze waarop de opleiding de opdrachten beoordeelt en de daarbij gehanteerde beoordelingscriteria. Het auditteam constateert dat de opleiding dit duidelijk presenteert naar de student waarbij zowel de algemene beoordelingscriteria als de opdracht-specifieke criteria goed zijn beschreven. Een voorbeeld van deze laatste criteria geven we hierna, afkomstig uit de studiehandleiding Werk en Bijstand, voltijd:

Naast de algemene beoordelingscriteria zijn de volgende criteria specifiek van toepassing op opdracht 2, 3 en 4:

- Het stuk voldoet aan de wettelijke vereisten;
- Juiste en volledige toepassing van relevante wetsartikelen en jurisprudentie;
- Er wordt blijk gegeven van een juiste belangenafweging;
- De relevante feiten worden betrokken;
- Het stuk heeft een duidelijke en logische structuur;
- De inhoud heeft een correcte juridische opbouw;
- Juiste aanhef en conclusie.

En:

De pleitnota dient aan de volgende eisen te voldoen:

- de omvang van de pleitnota is **minimaal 1 en maximaal 2 A4'tjes**;
- de pleitnota is een woordelijk verslag wat de tijdens de zitting wordt weergegeven;
- **de pleitnota is opgebouwd volgens kop-romp-staart structuur** ;
- weet zijn/haar standpunt goed te onderbouwen;
- **het gebruikte lettertype is Times New Roman, lettergrootte 12, regelafstand 1**;
- informatiebronnen, omgang met eigen en andermans gedachtegoed, zijn correct weergegeven. Bij citaten en dergelijke is de bron duidelijk vermeld;
- de tekst bevat weinig tot geen spel-, stijl- en grammaticafouten;
- uiterlijke verzorging van de pleitnota is voldoende.

Eindwerkstukken

Voor het bepalen van het eindniveau richt de opleiding zich op drie pijlers: de stage, de specialisatie en het afstudeeronderzoek. Deze drie onderdelen dienen door de student met ten minste een voldoende score te zijn afgesloten. Het auditteam richt zich op de kwaliteit en het niveau van de door haar bestudeerde eindwerkstukken.

Duidelijk is dat de opleiding serieus werk maakt van het vaststellen van het eindniveau van haar studenten. De opleiding heeft bijvoorbeeld niet alleen in de eerste helft van de opleiding de juridische component versterkt, maar ook binnen het afstuderen. Studenten die dit studiejaar afstuderen, dus in 2011-12, dienen in hun eindwerkstuk blijk te geven van een sterkere nadruk op de juridische- en de onderzoekscomponent.

Vanaf het studiejaar 2011-12 beoordeelt een toetsingscommissie (dit is *niet* identiek aan de hierboven genoemde toetscommissie) de onderzoeksvoorstellen van afgestudeerden. Het auditteam beschouwt dit als een adequaat initiatief. Deze commissie bestaat uit docenten met kennis van en inzicht in methodologie en een afstudeercoördinator. Doel van de toetsingscommissie is tweeledig: het verhogen van de kwaliteit van de eindwerkstukken waardoor het relatief nieuwe HBO-profiel van de 'onderzoekende professional' duidelijker voor het voetlicht treedt en het vergroten van de intersubjectiviteit bij het beoordelen van de onderzoeksvoorstellen.

Het auditteam heeft 20 eindwerkstukken voorafgaand aan de audit beoordeeld: 15 voltijd- en 5 deeltijdschrijft. In een bijlage bij dit rapport zijn deze opgesomd. Omdat 2 eindwerkstukken van de voltijdvariant ook na tweede lezing door het auditteam als onvoldoende zijn beoordeeld, zijn na de audit nogmaals 10 eindwerkstukken opgevraagd van de voltijdvariant. Het betrof eindwerkstukken van recent afgestudeerde voltijdstudenten.

23 voltijd eindwerkstukken beoordeelt het auditteam met een score: voldoende tot en met goed. Het auditteam merkt op, dat de 10 extra opgevraagde eindwerkstukken als ruim voldoende tot en met goed gekwalificeerd kunnen worden. Zij zijn van studenten die zeer recent zijn afgestudeerd. In dit verband merkt het auditteam op, dat in het Verbeterplan visitatie opleiding SJD 2007 over het 'Gerealiseerd niveau' te lezen valt dat de afstudeerwerkstukken op aspecten van 'het doen van zelfstandig onderzoek' de kwalificatie 'twijfelachtig' krijgt.

Met name de uitwerking van de vraagstelling was soms mager en weinig creatief. Op dit terrein heeft de opleiding, zo constateert het auditteam, nadrukkelijk een inhaalslag gemaakt.

Concreet constateert het auditteam dat deze eindwerkstukken beduidend steviger, meer wetenschappelijk onderbouwd zijn, voorzien van betere literatuurlijsten vergeleken met iets oudere eindwerkstukken. Het juridisch probleem is relevanter, beter omschreven en beter uitgewerkt door de student. De beoordelingsformulieren zijn een bron van feedback voor de student, er wordt genuanceerd uitgelegd hoe de beoordeling heeft plaatsgevonden en wat de sterke en minder sterke punten van de scriptie zijn. De beoordeling is zeker adequaat, het vier-ogen principe is herkenbaar.

Weging en Oordeel

Het auditteam komt bij Standaard 3 tot het oordeel: voldoende. De volgende overwegingen hebben tot dit oordeel geleid.

- Examencommissie en toetscommissie zijn op een adequate wijze vormgegeven. De examencommissie voldoet aan de eisen zoals geformuleerd in de wet versterking besturing. De mandatering van de toetscommissie is duidelijk beschreven.
- De opleiding informeert studenten duidelijk per studieonderdeel op welke wijze toetsing plaatsvindt en wat de criteria zijn op basis waarvan de opleiding toetst.
- Het auditteam constateert dat de opleiding op een valide wijze toetst. De door de opleiding gehanteerde wijze van toetsen sluit aan bij de competenties, de doelstellingen en het curriculum. De kennistoetsen zijn op hbo-niveau wat diepgang en breedte betreft.
- De door het auditteam bestudeerde eindwerkstukken zijn van voldoende niveau op twee scripties na. De aanvullende serie van tien eindwerkstukken zijn allen van ruim voldoende tot en met goed niveau. De opleiding heeft een recent duidelijke inhaalslag gemaakt wat betreft de kwaliteit van de eindwerkstukken en de beoordeling ervan. Het auditteam moedigt de opleiding aan de door haar ingeslagen weg wat betreft de kwaliteit van de scripties en de wijze van beoordeling de komende jaren vol te houden.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het auditteam is van oordeel dat de door de SJD opleiding gehanteerde set competenties en de hiervan afgeleide doelstellingen in overeenstemming zijn met de eisen die het werkveld stelt aan hbo-bachelor afgestudeerde SJD'ers.

De opleiding speelt in voldoende mate in op recente inzichten uit het vakgebied en weet deze ontwikkelingen goed te verwerken in het curriculum. Het curriculum kent een goede balans tussen breedte en diepgang en maakt dan ook inhoudelijke een verzorgde en adequate indruk, waarbij de juridische component aan invloed wint in vergelijking met eerdere versies van het curriculum. Binnen de opleiding is sprake van een samenhangende leeromgeving, die de studenten de mogelijkheid geeft de competenties en de basiskennis te verwerven.

De opleiding beschikt over vakbekwame docenten met voldoende theoretische en aan de praktijk gerelateerde kennis. De samenwerking van de opleiding met het regionale werkveld beoordeelt het auditteam positief.

Positief is het auditteam over de maatregelen die de opleiding neemt om de schriftelijke uitdrukkingsvaardigheden bij studenten te verbeteren en over de wijze waarop de opleiding de rendementen analyseert en op basis daarvan maatregelen neemt deze te verbeteren.

De voorzieningen zijn zeker op niveau. Studenten zijn tevreden over de opleiding, i.c. de vakinhoud, over de begeleiding en de informatievoorziening/communicatie die de opleiding, zo constateert het auditteam.

De examencommissie functioneert op een adequate wijze. Zij is recentelijk in de huidige vorm geïnstalleerd, heeft duidelijk ontwikkelingspotentieel, zet de juiste prioriteiten en houdt een vinger aan de pols wat betreft de kwaliteit en het niveau van de opleiding.

Uit de tussenproducten en de bestudeerde eindwerkstukken concludeert het auditteam dat de afgestudeerden na afronding van de opleiding beschikken over hbo-bachelor niveau.

Het auditteam is op basis van het bovenstaande van oordeel dat de kwaliteit van de opleiding Sociaal-Juridische Dienstverlening van de Hanzehogeschool Groningen voldoende is.

6. AANBEVELINGEN

Hierna geven wij de opleiding een aantal aanbevelingen mee. Het betreft hier aanbevelingen die géén invloed hebben op de in deze rapportages opgenomen oordelen. Wel is het auditteam van mening dat deze aanbevelingen, mits opgevolgd, ertoe kunnen bijdragen dat de opleiding in kwalitatief opzicht verder verbetert.

- Zoals bij Standaard 1 beschreven, is het verschil in profiel tussen HBO-Rechten en SJD duidelijk omschreven en toegelicht. Toch merkt het auditteam op dat het de kracht van de opleiding ten goede komt als er op het vakinhoudelijk niveau maximaal wordt samengewerkt, waarbij integratie van onderdelen van de studies ook een optie is. Dat er verschillen tussen studenten en hun verwachtingen zijn, is voorstelbaar, maar het niveau van de opleiding is erbij gebaat als wisselwerking tussen verschillende benaderingen, zowel op het vakinhoudelijk niveau als op het niveau van de studenten, regelmatig plaatsvindt. Ook is het bij nauwe samenwerking en/of integratie mogelijk middelen en mogelijkheden te bundelen, met als doel een hoger niveau en een hoger rendement.
- Het auditteam merkt op dat het kritische karakter van de 'Kritische Reflectie' nadrukkelijker voor het voetlicht kan treden. Op deze wijze blijft de opleiding scherp wat betreft aandachtspunten en het is voor een auditteam een goede indicatie van het kritisch vermogen van de opleiding op basis waarvan een audit uitgevoerd kan worden.
- De onderzoekscomponent is belangrijk in deze opleiding en dat is goed terug te zien in de lectoraten, het honoursprogramma en het feit dat elke student iets met onderzoek doet en een eindwerkstuk (met daarin opgenomen een onderzoekscomponent) schrijft. Toch blijkt in de praktijk dat de eindwerkstukken niet dat extra bieden dat je zou verwachten als de opleiding hieraan zoveel aandacht besteedt. Dat geldt ook voor de juridische component in de eindwerkstukken. Er is zeker sprake van verbetering (zie de recente werkstukken in 2012), maar de extra aandacht voor deze componenten zou niet alleen tot een (ruime) voldoende moeten leiden, maar meer richting goed of zelfs excellent kunnen gaan. De opleiding heeft dus alles goed op de rails gezet, maar op de uitvoering van deze componenten is verdere verbetering mogelijk.
- Het werkveld gaf aan dat men liever langere stages wil dan de thans gebruikelijke vijf maanden. De opleiding wil liever een zwaarder accent op de onderzoeken. Hier is een verdergaande afstemming en integratie van onderzoek en stages wellicht op zijn plaats. Hierdoor is het mogelijk de kwaliteit van onderzoek ten minste op het huidige niveau te handhaven en aan de wens van langere stages te voldoen.

BIJLAGE I   Scoretabel

Scoretabel paneloordelen hbo-bachelor Sociaal-Juridische Dienstverlening Hanzehogeschool Groningen voltijd/ deeltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

BIJLAGE II Opleidings specifieke eindkwalificaties

Beroepscompetenties SJD

Jaar 1	Beroepscompetenties	Learning Outcomes (generiek)
Blok 1.1	<p>Coachen De student is in staat diensten van de SJD'er in verschillende organisaties te herkennen en te benoemen.</p>	<p>Coachen</p> <ul style="list-style-type: none"> De student is in staat verschillende diensten van de SJD'er te herkennen. De student is in staat het werkveld van de SJD'er te beschrijven.
Blok 1.2	<p>Diagnosticeren De student is in staat om in een eenvoudige situatie sociaal juridische problemen te analyseren met gebruikmaking van aangereikte juridische en niet-juridische bronnen.</p>	<p>Diagnosticeren</p> <ul style="list-style-type: none"> De student is in staat feiten selecteren op juridische relevantie. De student is in staat één of meerdere vragen te formuleren op basis van de juridisch relevante feiten. De student is in staat om op grond van geselecteerde feiten een oplossing voor een sociaal juridische casus te formuleren.
	<p>(Secundair) preventief werken De student is in staat om afspraken te maken en de consequenties van de afspraken te herkennen en te benoemen.</p>	<p>(Secundair) preventief werken</p> <ul style="list-style-type: none"> De student herkent het belang van afspraken. De student is in staat de aangereikte informatie rondom het maken van afspraken te verwerken. De student is in staat verschillende consequenties van het niet naleven van afspraken te herkennen en te benoemen.
Blok 1.3	<p>Adviseren De student is in staat om de kern van een eenvoudig sociaal juridisch probleem te herkennen en de gevolgstappen voor de cliënt te benoemen.</p>	<p>Adviseren</p> <ul style="list-style-type: none"> De student is in staat op basis van wet-, regelgeving en omstandigheden een eenduidig advies te geven. De student is in staat zowel schriftelijk als mondeling advies te geven. De student is in staat zijn advies effectief te communiceren. De student herkent de rol van waaruit hij communiceert.
	<p>Belangenbehartiging De student is in staat om belangen te herkennen, te benoemen en de cliënt hierin te vertegenwoordigen.</p>	<p>Belangenbehartiging</p> <ul style="list-style-type: none"> De student is in staat standpunten te vertalen naar belangen. De student is in staat informatie en advies inhoudelijk af te stemmen op de cliënt. De student is in staat de relevante argumenten in te zetten in een relatief eenvoudige gestandaardiseerde juridische procedure.
	<p>(Juridisch) dossierbeheer De student is in staat om de verschillende onderdelen van een deels aangereikte (juridisch) dossier te ordenen, vervolgens is de student in staat om samen met anderen met dit dossier werken.</p>	<p>(Juridisch) dossierbeheer</p> <ul style="list-style-type: none"> De student kent het begrip juridisch dossier. De student is in staat om de verschillende onderdelen van een (juridisch) dossier te herkennen en te ordenen. De student herkent het belang van een zorgvuldig samengesteld dossier. De student is in staat om een eenvoudig juridisch dossier volgens van tevoren aangegeven regels met betrekking tot de inhoud en de opmaak samen te stellen.
Blok 1.4	<p>Bemiddelen De student is in staat om vanuit een eenvoudige situatie met enkelvoudige belangen mogelijkheden te zien en een inschatting te maken van de sociale gevolgen. Vervolgens is de student in staat bij conflicten gebruik te maken van verschillende invalshoeken om tot overeenstemming te komen.</p>	<p>Bemiddelen</p> <ul style="list-style-type: none"> De student is in staat verschillende standpunten te herkennen. De student is in staat een onafhankelijke rol op zich te nemen. De student is in staat een bijdrage te leveren om tot overeenstemming te komen.

Jaar 1	Beroepscompetenties	Learning Outcomes (generiek)
	<p>Beslissen</p> <p>De student is in staat zich te bedienen van een werkwijze bij de behandeling van een eenvoudig sociaal juridisch probleem om vervolgens tot een beslissing te komen. Daarbij is hij in staat zijn beslissing op gemotiveerde wijze te verantwoorden.</p>	<p>Beslissen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De student is in staat rondom een eenvoudig sociaal juridisch probleem de juridische elementen te benoemen. ▪ De student is in staat deze juridische elementen toe te passen in dit eenvoudig sociaal juridisch probleem. ▪ De student is in staat op basis van de wet en aangereikte literatuur en jurisprudentie in dit eenvoudig sociaal juridisch probleem een beslissing te nemen. ▪ De student is in staat in grote lijnen aan te geven hoe hij tot zijn beslissing is gekomen.

Jaar 2	Beroepscompetenties	Learning Outcomes (generiek)
Blok 2.1	<p>Diagnosticeren</p> <p>De student is in staat om in een afgebakende complexe situatie met meerdere bronnen door de opleiding aangereikt sociaal juridische problemen van cliënten in hun sociale context methodisch en met gebruikmaking van juridische en niet-juridische bronnen te analyseren. Vervolgens is de student in staat op basis daarvan een plan van aanpak te maken en te verantwoorden.</p>	<p>Diagnosticeren</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De student herkent verschillende, zowel juridische als niet-juridische bronnen. ▪ De student herkent de problemen die de cliënt heeft. ▪ De student is in staat het probleem te analyseren. ▪ De student is in staat een plan van aanpak te maken op basis van het probleem en met gebruikmaking van de juridische en niet-juridische bronnen. ▪ De student is in staat zijn plan van aanpak te verantwoorden op basis van de analyse en de gebruikte bronnen.
	<p>Bemiddelen</p> <p>De student is in staat om vanuit een afgebakende complexe situatie met meervoudige belangen mogelijkheden te zien en een inschatting te maken van de sociale en juridische gevolgen. Vervolgens is de student in staat bij geschillen en conflicten gebruik te maken van de methodieken om te komen tot overeenstemming binnen het geschil of conflict.</p>	<p>Bemiddelen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De student kent een aantal methodieken die toe te passen zijn bij geschillen en conflicten. ▪ De student is in staat de belangen van beide partijen te zien en een inschatting te maken welke methodieken toe te passen. ▪ De student is in staat om de sociale en juridische gevolgen van keuzes binnen het bemiddelingsproces te overzien. ▪ De student is in staat om in het bemiddelingsproces tot overeenstemming te komen met beide partijen.
Blok 2.2	<p>Coachen</p> <p>De student is in staat diverse interventies in te zetten zodat een cliënt in de gelegenheid is of wordt gesteld meerdere sociaal juridische problemen zelf af te handelen en eventueel nieuwe (vergelijkbare) kwesties het hoofd te bieden.</p>	<p>Coachen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De student herkent de capaciteiten van een afzonderlijke cliënt en de mogelijkheden van de situatie rondom de cliënt. ▪ De student is in staat de capaciteiten van de cliënt en de mogelijkheden van de situatie met de juiste interventie te benutten. ▪ De student is in staat te evalueren en te reflecteren op gedrag en effectiviteit van een interventie.
	<p>(Secundair) preventief werken</p> <p>De student is in staat op basis van een afgebakend beleidsterrein een advies te geven aan een organisatie en is daarbij in staat reële maatschappelijke ontwikkelingen te betrekken.</p>	<p>(Secundair) preventief werken</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De student herkent een aantal problemen binnen het afgebakende beleidsterrein. ▪ De student is in staat de aangereikte kennis rondom dit beleidsterrein te analyseren. ▪ De student is in staat een advies te formuleren in de vorm van aanbevelingen. ▪ De student is in staat deze aanbevelingen te verantwoorden.
Blok 2.3	<p>Adviseren</p> <p>De student is in staat om afgebakende complexe sociaal juridische problemen te analyseren, keuzes te formuleren en deze te verantwoorden.</p>	<p>Adviseren</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De student is in staat op basis van complexe wetgeving, literatuur, jurisprudentie en omstandigheden eenduidig advies te geven. ▪ De student is in staat zowel schriftelijk als

Jaar 2	Beroepscompetenties	Learning Outcomes (generiek)
		<p>mondeling advies te geven over afgebakende sociaal juridische problemen.</p> <ul style="list-style-type: none"> De student is in staat keuzes weer te geven over sociaal juridische problemen. De student is in staat een onderscheid te maken tussen hoofd- en bijzaken. De student is in staat specifiek aan te geven hoe hij tot zijn advies is gekomen.
Blok 2.4	<p>Beslissen De student is in staat zich te bedienen van verschillende werkwijzen bij de behandeling van meerdere afgebakende sociaal juridische problemen. Daarbij is hij in staat zijn beslissing te motiveren.</p>	<p>Beslissen</p> <ul style="list-style-type: none"> De student is in staat rondom meerdere afgebakende sociaal juridische problemen elementen te benoemen. De student is in staat deze elementen toe te passen in een afgebakend sociaal juridisch probleem. De student is in staat op basis van de wet, literatuur en jurisprudentie in dit afgebakend sociaal juridisch probleem een beslissing te nemen. De student is in staat specifiek aan te geven hoe hij tot zijn beslissing is gekomen met inbegrip van de specifieke afwegingen die hij heeft gemaakt.
	<p>(Juridisch) dossierbeheer De student is in staat om een juridisch dossier aan te leggen en is in staat om hier zelfstandig medeverantwoordelijkheid voor te dragen. De student doet dit met aangereikte en zelf te vergaren informatie.</p>	<p>(Juridisch) dossierbeheer</p> <ul style="list-style-type: none"> De student is in staat om een juridisch dossier volgens van tevoren aangegeven regels met betrekking tot de inhoud en de opmaak samen te stellen. De student kent de regels ten aanzien van de openbaarheid van een juridisch dossier binnen een afgebakend sociaal juridisch context. De student zorgt voor de toegankelijkheid van het dossier voor zijn medestudenten.
	<p>Belangenbehartiging De student is in staat om de verschillende standpunten te vertalen naar belangen. Vervolgens is de student in staat om de belangen te erkennen, te vertegenwoordigen en tijdens een procedure te presenteren. Tevens is de student in staat om de verwachtingen van de vertegenwoordigde te managen.</p>	<p>Belangenbehartiging</p> <ul style="list-style-type: none"> De student is in staat op te komen voor verschillende belangen van zowel cliënten als overheidsinstanties. De student is in staat verschillende standpunten te vertalen naar belangen. De student is in staat naar aanleiding van aangereikt materiaal een goed beeld van het afgebakende sociaal juridische probleem te vormen. De student is in staat de relevante argumenten in te zetten in een juridisch gestandaardiseerde procedure.

Jaar 3	Beroepscompetenties	Learning Outcomes (generiek)
Specialisaties	<p>Beslissen De startbekwame SJD'er is in staat zich te bedienen van verschillende werkwijzen bij de behandeling van complexe sociaal juridische problemen. Binnen de gegeven kaders van de organisatie en mogelijkheden van wet- en regelgeving is hij in staat de discretionaire ruimte te benutten om tot een bepaalde uitkomst te komen.</p>	<p>Beslissen</p> <ul style="list-style-type: none"> De student vergelijkt verschillende werkwijzen. De student is in staat binnen de discretionaire ruimte keuzes te maken. De student is in staat de verschillende werkwijzen in complexe (praktijk)situaties toe te passen. De student is in staat verantwoording hierover af te leggen.
	<p>Bemiddelen De startbekwame SJD'er is in staat om vanuit een complexe situatie met tegengestelde belangen mogelijkheden te zien en een inschatting te maken van sociale en juridische gevolgen. Vervolgens</p>	<p>Bemiddelen</p> <ul style="list-style-type: none"> De student onderscheidt vormen van bemiddelen. De student analyseert de situatie en maakt een inschatting welke bemiddeling moet worden ingezet.

Jaar 3	Beroepscompetenties	Learning Outcomes (generiek)
	<p>is de SJD'er in staat bij geschillen en conflicten gebruik te maken van methodieken om te komen tot overeenstemming binnen het geschil of conflict.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De student is in staat bemiddeling in complexe situaties toe te passen. ▪ De student is in staat verantwoording hierover af te leggen.
	<p>Belangenbehartiging De startbekwame SJD'er is in staat de belangen van de cliënt of de organisatie te vertegenwoordigen en daar zorgvuldig in te opereren in die zin dat steeds de belangen van cliënt, organisatie en wetgeving in onderlinge samenhang worden beschouwd, waarbij het van belang is om de tegenstrijdige belangen in te schatten.</p>	<p>Belangenbehartiging</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De student onderscheidt vormen van belangenbehartiging. ▪ De student analyseert tegenstrijdige belangen op meerdere niveaus. ▪ De student is in staat de belangen van zijn cliënt of organisatie te behartigen in complexe situaties. ▪ De student is in staat verantwoording hierover af te leggen.
<p>Stage</p>	<p>(Juridisch) dossierbeheer De startbekwame SJD'er is in staat om te werken met (juridische) dossiers c.q. cliëntvolgsystemen en deze te beheren. Hij is verantwoordelijk voor de toegankelijkheid, juistheid en volledigheid van het dossier, waarbij hij zelfstandig aanvullende en relevante informatie verzamelt. Daarbij draagt hij zorg voor een uniform dossiermanagement en de overdraagbaarheid van het dossier.</p>	<p>(Juridisch) dossierbeheer</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De student kent het cliënt volgsysteem op de werkplek met als doel een dossier te kunnen beheren. ▪ De student onderscheidt de regels t.a.v. beheer van dossiers. ▪ De student is in staat een volledig en juist dossier aan te leggen en is hier verantwoordelijk voor. ▪ De student zorgt voor een dossier dat toegankelijk is en aan de eisen voldoet zoals deze op de werkplek van toepassing zijn. ▪ De student is in staat een dossier over te dragen. ▪ Student is in staat kritisch te kijken naar een cliënt volgsysteem en het dossierbeheer binnen de organisatie <p><i>NB: De stappen in het proces zijn "maken, beheren en overdragen" en vinden plaats in 1e helft van de stage.</i></p>
	<p>Coachen De startbekwame SJD'er is in staat diensten te verlenen zodanig dat de cliënt in de gelegenheid is of wordt gesteld de kwestie zoveel mogelijk zelf af te handelen en eventuele nieuwe (vergelijkbare) kwesties het hoofd te bieden.</p>	<p>Coachen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De student herkent de potentie (capaciteiten) van een afzonderlijke cliënt en de mogelijkheden van de situatie/organisatie. ▪ De student is in staat de potentie van de cliënt en de mogelijkheden van de situatie/organisatie om de juiste interventie te benutten. ▪ De student is in staat te evalueren en te reflecteren op specifiek gedrag en effectiviteit van een bepaalde interventie in een bepaalde situatie. <p><i>NB: Uitgangspunt in het proces is dat de cliënt wordt ingeschakeld bij het oplossen van eigen problemen. Er wordt gezamenlijk gekeken naar oplossingen. De SJD'er geeft inzichten aan de cliënt. Er is sprake van een klantprofessional betrekking en relatie. Coaching vindt plaats in de 2e helft van de stage.</i></p>

Jaar 4	Beroepscompetenties	Learning Outcomes (generiek)
Afstuderen	<p>Diagnosticeren</p> <p>De startbekwame SJD'er is in staat complexe sociaal juridische problemen van cliënten in hun sociale context methodisch en met gebruikmaking van juridische en niet-juridische bronnen te analyseren, op basis daarvan een plan van aanpak te maken, dit in de praktijk uit te voeren en te verantwoorden.</p>	<p>Diagnosticeren</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De student is in staat een probleemanalyse te maken op basis van informatie uit de beroepspraktijk. ▪ De student is in staat een onderzoeksontwerp te maken op basis van de probleemanalyse. ▪ De student is in staat vast te stellen in hoeverre wet- en regelgeving, theoretische inzichten en resultaten van bestaand onderzoek van invloed zijn op het onderzoek. ▪ De student is in staat een adequate keuze te maken van onderzoeksmethoden en -technieken en deze zelfstandig toe te passen binnen een overzichtelijke setting van praktijkgericht onderzoek. ▪ De student is in staat onderzoeksresultaten te analyseren om tot conclusies en aanbevelingen te komen. ▪ De student is in staat een onderzoekende houding aan te nemen.
	<p>Adviseren</p> <p>De startbekwame SJD'er is in staat om complexe sociaal juridische problemen te analyseren, keuzes te formuleren om vervolgens passende en onderbouwde aanbevelingen te doen.</p>	<p>Adviseren</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De student is in staat adviezen op te stellen op basis van de conclusies van het onderzoek in de vorm van realistische aanbevelingen om mogelijk te maken dat het doel van de opdrachtgever wordt bereikt. ▪ De student is in staat adviezen op te stellen met een grote mate van bruikbaarheid in de beroepspraktijk. ▪ De student is in staat adviezen op te stellen die taalkundig aansluiten bij het professionele niveau van de beroepspraktijk.
	<p>(Secundair) preventief werken</p> <p>De startbekwame SJD'er is in staat om de effecten van beleid en wet- en regelgeving te signaleren en/of te onderzoeken. Hij is in staat op basis daarvan op beleidsmatig niveau een bijdrage leveren aan de organisatie en daarbij maatschappelijke ontwikkelingen te betrekken.</p>	<p>(Secundair) preventief werken</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De student is in staat adviezen te formuleren in de vorm van aanbevelingen ter voorkoming van toekomstige problemen in de beroepspraktijk. ▪ De student is in staat adviezen te geven voor implementatie van aanbevelingen ter voorkoming van problemen in de beroepspraktijk.

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

Opleiding: Sociaal Juridische Dienstverlening (voltijd) - 2012-2013 - Onderwijsoverzicht v0.1

	Blok 1.1: Oriëntatie op het werkveld	EC	T	Blok 1.2: Juridische analyse	EC	T	Blok 1.3: Burger en Overheid	EC	T	Blok 1.4: Arbeidszaken	EC	T
studiejaar 1	<ul style="list-style-type: none"> • Integrale Opdracht I - Werkveldoriëntatie - Ethiek - Communicatie 	4	O	<ul style="list-style-type: none"> • Integrale Opdracht II - Verbintenis - PCM : basisvaardigheden 	4	O	<ul style="list-style-type: none"> • Integrale Opdracht III - Van aanvraag tot bezwaar - Management & Organisatie - PCS 	4	O	<ul style="list-style-type: none"> • Integrale opdracht IV - PCS (1 EC) - Ontslagprocedure - Intake en adviesgesprek - Onderzoek 	4	O
	<ul style="list-style-type: none"> • Algemene Inleiding Publiekrecht 	4	T	<ul style="list-style-type: none"> • Algemene Inleiding Privaatrecht 	5	T	<ul style="list-style-type: none"> • Bestuursrecht 	5	T	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsrecht 	4	T
	<ul style="list-style-type: none"> • Juridische Methoden & Technieken I 	3	T	<ul style="list-style-type: none"> • Juridische Methoden en Technieken II 	2	T	<ul style="list-style-type: none"> • Professionele Communicatie Mondeling I 	3	TR	<ul style="list-style-type: none"> • Socialezekerheidsrecht 	2	T
	<ul style="list-style-type: none"> • Professionele Communicatie Schriftelijk 	2	TR/O	<ul style="list-style-type: none"> • Sociaal Psychologisch Fundament 	3	T	<ul style="list-style-type: none"> • Methoden van Onderzoek I 	2	O	<ul style="list-style-type: none"> • Professionele Communicatie Mondeling II 	2	TR
	<ul style="list-style-type: none"> • Engels 	1	O									
	<ul style="list-style-type: none"> • Competentiemanagement, Studieloopbaanbegeleiding & introductie 	1	P	<ul style="list-style-type: none"> • Competentiemanagement, Studieloopbaanbegeleiding 	1	P	<ul style="list-style-type: none"> • Competentiemanagement, Studieloopbaanbegeleiding 	1	P	<ul style="list-style-type: none"> • Competentiemanagement, Studieloopbaanbegeleiding 	1	P
	Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15	
studiejaar 2	Blok 2.1: Belangenbehartiging	EC	T	Blok 2.2: Re-integratie	EC	T	Blok 2.3: Grensoverschrijding	EC	T	Blok 2.4: Werk en bijstand	EC	T
	<ul style="list-style-type: none"> • Integrale Opdracht V - Van klacht tot oplossing - PCS - Onderzoek 	4	O	<ul style="list-style-type: none"> • Integrale Opdracht VI - Schuldhulpverlening - Trajectbemiddeling - Re-integratiebeleid - Onderzoek 	4	O	<ul style="list-style-type: none"> • Integrale Opdracht VII - Justitiële dienstverlening - Interculturele communicatie - PCS - Onderzoek 	4	O	<ul style="list-style-type: none"> • Integrale Opdracht VIII - Bezwaarschriftprocedure - Juridisch argumenteren, pleiten - PCM: zittingen, presenteren 	4	O
<ul style="list-style-type: none"> • Verbintenissenrecht 	4	T	<ul style="list-style-type: none"> • Sociaal Recht I - Socialezekerheidsrecht - Arbeidsrecht 	4	T	<ul style="list-style-type: none"> • Strafrecht 	4	T	<ul style="list-style-type: none"> • Sociaal Recht II - Socialezekerheidsrecht - Fiscale aspecten 	4	T	

	• Burgerlijk Procesrecht	2	T	• Insolventierecht	3	T	• Vreemdelingenrecht	3	T	• Bestuursprocesrecht	3	T
	• Personen- en Familierecht	2	T	• Conflictmanagement II - <i>Theorie</i>	2	T	• Europees Recht	2	T	• Methoden van Onderzoek II	2	O
	• Conflictmanagement I - <i>Onderhandelen</i> - <i>Mediation</i>	2	O	• Huurrecht	2	T	• Conflictmanagement III - <i>Conflicten</i> - <i>Agressie</i>	2	O	• Engels - <i>Legal English</i>	1	O
	• Studieloopbaanbegeleiding	1	P							• Studieloopbaanbegeleiding	1	P
	Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15	
studiejaar 3	Blok 3.1: Specialisatie	EC	T	Blok 3.2: Specialisatie	EC	T	Blok 3.3: Stage	EC	T	Blok 3.4: Stage	EC	T
	Recht en Multiprobleem	15		Recht en Multiprobleem	15		• Stage	15	O	• Stage	15	O/P
	Conflictmanagement	15		Conflictmanagement	15					- <i>Studieloopbaanbegeleiding /</i>		
	Arbeidsrecht	15		Arbeidsrecht	15					- <i>Competentiemanagement (1</i>		
	Recht, Gezondheid & Schulden	15		Recht, Gezondheid & Schulden	15					<i>ec)</i>		
International Law	15		International Law	15								
Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15		

Opleiding: Sociaal Juridische Dienstverlening (voltijd) - 2012-2013 – Onderwijsoverzicht

v0.1

studiejaar 4	Blok 4.1: Keuzefase / Minor	EC	T	Blok 4.2: Keuzefase / Minor	EC	T	Blok 4.3: Afstudeerfase	EC	T	Blok 4.4: Afstudeerfase	EC	T
	Recht en Multiprobleem	15		Recht en Multiprobleem	15		• Afstudeerfase	15	O/P	• Afstudeerfase	15	O/P
	Conflictmanagement	15		Conflictmanagement	15		- <i>Studieloopbaanbegeleiding (1 ec)</i>					
	Arbeidsrecht	15		Arbeidsrecht	15							
	De Bedrijfsjurist	15		De Bedrijfsjurist	15							
	Openbaar Bestuur	15		Openbaar Bestuur	15							
	International Law	15		International Law	15							
	Privaatrecht	15		Privaatrecht	15							
	Keuzevakken	15		Keuzevakken	15							
Deel stage (bij 45 ec)	15											
Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15		

Beschrijving keuzeprogramma's

Naam Specialisatie / Minor International Law Doelgroep: <i>Voltijd HBO-Rechten & Voltijd Sociaal Juridische Dienstverlening & externe studenten</i>					
Blok 3.1: International Law1 Business in Europe	EC	T	Blok 3.2: International Law 2 People and social effects	EC	T
<ul style="list-style-type: none"> Project 1 Community, institutions and related bodies Internal market: principles, goods and capital International business law Legal English 	4	O	<ul style="list-style-type: none"> Project 2 -incl. excursion Internal market: free movement of persons and services Human Rights Internal and external relations law Intercultural skills 	5	O
	3	T		3	T
	3	T		3	T
	4	T		3	T
	1	TR/O		1	TR/O
Totaal	15		Totaal	15	

Naam Specialisatie Recht & Multiproblem Doelgroep: <i>Voltijd Sociaal Juridische Dienstverlening</i>					
Blok 3.1: Recht & Multiproblem	EC	T	Blok 3.2: Recht & Multiproblem	EC	T
<ul style="list-style-type: none"> Integrale Opdracht: -Organisatie werkveld multiproblem -Real-time onderzoek op cliënt-, organisatie- en netwerkniveau Strafrecht Jeugdrecht Beleidsociologie Casemanagement 	4	O	<ul style="list-style-type: none"> Integrale Opdracht: -Real-time casus multiproblem -Literatuuronderzoek Sociale zekerheidsrecht Woonrecht - Overlast - Psychiatrie Doelgroepenkennis Motiverende gesprekstechnieken 	4	O
	3	T		4	T
	4	T		3	T
	2	O		2	T
	2	TR/O		2	TR/O
Totaal	15		Totaal	15	

Naam Specialisatie Recht, Gezondheid en Schulden Doelgroep: <i>Voltijd Sociaal Juridische Dienstverlening</i>					
Blok 3.1: Recht & Gezondheid	EC	T	Blok 3.2: Recht & Schulden	EC	T
<ul style="list-style-type: none"> Integrale Opdracht: -Ethiek Recht en Gezondheid Bestuursrecht Capita Selecta (verdiepend) PCM 	4	O	<ul style="list-style-type: none"> Integrale Opdracht: -PCS Schuldhelpverlening Bestuursprocesrecht Sociale Psychologie 	4	O
	4	T		4	T
	4	T		4	T
	3	TR/O		3	O
Totaal	15		Totaal	15	

Naam Minor / Specialisatie Arbeidsrecht Doelgroep: <i>Voltijd HBO-Rechten & Voltijd Sociaal Juridische Dienstverlening</i>					
Blok 3.1: Arbeidsrecht	EC	T	Blok 3.2: Arbeidsrecht	EC	T
<ul style="list-style-type: none"> Integrale Opdracht Arbeidsrecht II Arbeidsrecht in de praktijk A Arbeidsvoorwaarden CAO recht 	4	O	<ul style="list-style-type: none"> Integrale Opdracht Arbeidsrecht III Arbeidsrecht in de praktijk B Arbeidsmediation 	4	O
	4	T		4	T
	2	O		2	O
	3	O		5	O
	2	T			
Totaal	15		Totaal	15	

Naam Minor / Specialisatie Conflictmanagement Doelgroep: <i>Voltijd HBO-Rechten & Voltijd Sociaal Juridische Dienstverlening & externe studenten</i>					
Blok 3.1: Conflictmanagement	EC	T	Blok 3.2: Conflictmanagement	EC	T
<ul style="list-style-type: none"> Integrale Opdracht Conflictleer A Conflictonderzoek A Conflictvaardigheden A 	5	O	<ul style="list-style-type: none"> Integrale Opdracht Conflictleer B Conflictonderzoek B Conflictvaardigheden B 	5	O
	4	T		4	T
	3	O		3	O
	3	TR		3	TR
Totaal	15		Totaal	15	

Naam Keuzeblok Familie-, Erfrecht & Vermogensplanning Doelgroep: <i>Voltijd HBO-Rechten & Voltijd Sociaal Juridische Dienstverlening</i>		
Familie-, Erfrecht & Vermogensplanning	EC	T
<ul style="list-style-type: none"> Integrale Opdracht: Personen- en Familierecht Relatievermogensrecht Erfrecht Fiscale Aspecten 	4	O
	3	T
	3	T
	3	T
	2	T
Totaal	15	

Naam Keuzemodules	
Keuzemodules	EC
• Sociologie	3
• Organisatiepsychologie	3
• Penitentiair Recht	3
• Jeugdrecht	3
• Huurrecht	3
• Gezondheidsrecht	3
• Personen en familierecht	3
• Collectief Arbeidsrecht	3
• Cliëntenrecht	3
• Criminologie	3
• Diverse HBO-R modules:	
- <i>Failissementsrecht</i>	
- <i>Staatsrecht</i>	
- <i>Bouwwrecht</i>	
- <i>Letfelschade</i>	
- <i>Personen en familierecht</i>	
- <i>Verdieping Onrechtmatige daad</i>	
- <i>Aanbestedingsrecht</i>	
- <i>Energerecht</i>	
- <i>Socialezekerheidsrecht</i>	

Opleiding: Sociaal Juridische Dienstverlening (deeltijd) - 2012-2013 – Onderwijsoverzicht
v1.0

	Blok 1.1: Juridische verkenning	EC	T	Blok 1.2: Burger/Burger	EC	T	Blok 1.3: Burger/Overheid	EC	T	Blok 1.4: Sociaal Recht	EC	T
studiejaar 1	• Action Learning Opdracht I	4	O	• Action Learning Opdracht II - PCM	4	O	• Action Learning Opdracht III	4	O	• Action Learning Opdracht IV - PCM (coaching)	4	O
	• Algemene Inleiding Recht	4	T	• Inleiding Privaatrecht	4	T	• Bestuursrecht	4	T	• Arbeidsrecht	3	T
	• Juridische Methoden & Technieken I	4	T	• Burgerlijk Procesrecht	2	T	• Straf- en strafprocesrecht	3	T	• Socialezekerheidsrecht	4	T
	• Juridische Methoden & Technieken II	4	T	• Juridische Methoden & Technieken II	2	O	• Professionele Communicatie Mondeling IB	2	TR/O	• Management & Organisatie	2	O
	• Professionele Communicatie Schriftelijk I	2	TR/O	• Sociaal Psychologisch Fundament (PCM)	2	T	• Professionele Communicatie Schriftelijk II	1	O	• Professionele Communicatie Schriftelijk III	2	O
	• Studieloopbaanbegeleiding IA	1	P	• Studieloopbaanbegeleiding IB	1	P	• Studieloopbaanbegeleiding IC	1	P			
Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15		
studiejaar 2	Blok 2.1: Belangenbehartiging	EC	T	Blok 2.2: Grensoverschrijding	EC	T	Blok 2.3: Re-integratie	EC	T	Blok 2.4: Werk en bijstand	EC	T
	• Action Learning Opdracht V - Engels - Onderzoek	4	O	• Action Learning Opdracht VI - Engels - Onderzoek - Juridisch Argumenteren I (pcm en pcs)	4	O	• Action Learning Opdracht VII - Schuldhulpverlening - Trajectbemiddeling - Re-integratiebeleid - Onderzoek	4	O	• Action Learning Opdracht VIII - Juridisch argumenteren II (pcm en pcs)	4	O
	• Verbintenissenrecht	4	T	• Criminologie	3	O	• Sociaal Recht I - Socialezekerheidsrecht - Arbeidsrecht	4	T	• Sociaal Recht II - Socialezekerheidsrecht - Fiscale aspecten	4	T
	• Personen- en Familierecht	3	T	• Vreemdelingenrecht	3	T	• Insolventierecht	3	T	• Bestuursprocesrecht	3	T
	• Juridische Kwaliteitszorg	2	O	• Europees Recht	2	T	• Huurrecht	2	O	• Methoden van Onderzoek	2	O
	• Conflictmanagement I	2	O	• Conflictmanagement II • Studieloopbaanbegeleiding	2 1	T P	• Engels	2	O	• Conflictmanagement III	2	O
Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15		

studiejaar 3	Blok 3.1: Specialisatie	EC	T	Blok 3.2: Specialisatie	EC	T	Blok 3.3: Stage	EC	T	Blok 3.4: Stage	EC	T
	Recht & Overheid Overeenkomst & Arbeid Multiprobleem	15 15 15		Recht & Overheid Overeenkomst & Arbeid Multiprobleem	15 15 15		• Stage - Studieloopbaanbegeleiding (1 ec)	15	0	• Stage	15	0
	Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15	

Opleiding: Sociaal Juridische Dienstverlening (deeltijd) - 2012-2013 – Onderwijsoverzicht v1.0

studiejaar 4	Blok 4.1: Minor	EC	T	Blok 4.2: Minor	EC	T	Blok 4.3: Afstuderen	EC	T	Blok 4.4: Afstuderen	EC	T
	• Minor/keuzevakken/keuzeblok	15		• Minor/keuzevakken/keuzeblok	15		• Afstuderen - Studieloopbaanbegeleiding (1 ec)	15	0	• Afstuderen	15	0
	Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15		Totaal	15	

Beschrijving keuzeprogramma's (deeltijd):

Naam Specialisatie Recht & Overheid					
Doelgroep: <i>Deeltijd HBO-Rechten & Deeltijd Sociaal Juridische Dienstverlening</i>					
Blok 3.1: Recht & Overheid	EC	T	Blok 3.2: Recht & Overheid	EC	T
• Action Learning Opdracht IX	4	O	• Action Learning Opdracht X	4	O
• Recht Decentrale Overheden	3	T	• Bestuursrecht capita selecta	3	T
• Omgevingsrecht I	4	T	• Omgevingsrecht II	3	T
• Internationaal Bestuursrecht	3	T	• Bestuur en Beleid	3	O
• Ethiek binnen het Openbaar bestuur	1	O	• Mediation Openbaar Bestuur	2	Tr/T
Totaal	15		Totaal	15	

Naam Specialisatie Overeenkomst & Arbeid					
Doelgroep: <i>Deeltijd HBO-Rechten & Deeltijd Sociaal Juridische Dienstverlening</i>					
Blok 3.1/4.1: Overeenkomst & Arbeid	EC	T	Blok 3.2/4.2: Overeenkomst & Arbeid	EC	T
• Action Learning Opdracht IX	4	O	• Action Learning Opdracht X	4	O
• Overeenkomstenrecht	4	T	• Arbeidsovereenkomstenrecht	4	T
• Contractenrecht	4	T	• Arbeidsvoorwaarden	3	O
• Contractmanagement	2	O	• Collectief arbeidsrecht	2	T
• Professionele communicatie Schriftelijk O&A	1	P	• Mediation in arbeidsconflicten	2	T
Totaal	15		Totaal	15	

Naam Specialisatie Recht & Multiproblem					
Doelgroep: <i>Deeltijd HBO-Rechten & Deeltijd Sociaal Juridische Dienstverlening</i>					
Blok 3.1: Recht & Multiproblem	EC	T	Blok 3.2: Recht & Multiproblem	EC	T
• Action Learning Opdracht IX	4	O	• Action Learning Opdracht X	4	O
• Privaatrecht MP I - woonrecht	4	T	• Privaatrecht MP II - jeugdrecht	4	T
• Socialezekerheidsrecht MP	3	T	• Strafrecht MP	3	T
• Beleidsociologie	2	O	• Motiverende gesprekstechnieken	2	O
• Casemanagement	2	TR/O	• Criminologie en gedrag	2	O
Totaal	15		Totaal	15	

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Programma Visitatie opleiding Sociaal-Juridische Dienstverlening
 Hanzehogeschool Groningen 21 juni 2012

Tijd	Gesprekspartners
08.15 – 08.30	Ontvangst Auditteam
08.30 – 09.15	Auditteam
09.15 – 09.45	Management HG Marian van Os (CvB) Gerda van Lingen (dean)
09.45 – 10.30	Teamleiders en coördinatoren Hans Conijn Albert Heikens Birgit Kuster Niek Roels Heleen de Vey Mestdagh
10.30 – 10.45	Pauze
10.45 – 11.30	Studenten Talitha Tomassen (SJV1) Marije de Vries (SJV1) Stephanie Blok (SJV3) Wendy Springer (SJV4) Anes Rustempasic (SJD1) Sander Aling (SJD3)
11.30 - 12.15	Examencommissie/toetscommissie Erna Eugelink Lianne Kampstra John Meijer Anke Hornstra Niels Strolenberg
12.15-13.00	Lunch
12.15-13.00	Open spreekuur
13.00 – 14.00	Docenten Harriet Wildeboer Aldert Jan van Dijk Anna Ocelikova Ildi van Boetzelaer Piet Hoekman Anouk Verstegen Petrick Glasbergen Dennis Schuldink
14.00-14.30	Rondleiding
14.30– 15.15	Werkveld en alumni Frank Swarte (wac lid) Nina Faber (wac lid) Heleen Mertens (alumni) Bert Mulder (werkveld) Rudy Kok (werkveld) Peter Volk (alumni)
15.15 – 15.30	Pauze
15.30 - 16.00	Lectoraten/honours Harm van Lieshout (lector) Petra Oden (lector) Lisette Wierenga (honours) Harriet Wildeboer (lid kenniskring) Anke Hornstra (lid kenniskring)

Tijd	Gesprekspartners
16.00 - 16.30	Nog te beantwoorden vragen
16.30 - 17.00	Intern overleg
17.00- 17.30	Alle belangstellenden

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende (voltijd en deeltijd) opleiding(en) is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een Evaluatiebureau zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan een Evaluatiebureau moet bepalen of de basiskwaliteit van die opleiding als voldoende kan worden beoordeeld.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditteam zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de(voltijd- en deeltijd) variant(en).

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditteam geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Verantwoording keuze gesprekspartners

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditteam met in achtname van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Het oordeel van het auditteam vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scoren. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Beperkte opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
  - Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien tenminste twee
  - standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien tenminste twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

BIJLAGE V   Lijst geraadpleegde documenten

Lijst geraadpleegde documenten.

- Kritische reflectie opleiding.
- Organigram opleiding.
- Domeinspecifiek referentiekader en de eindkwalificaties.
- Schematisch programmaoverzicht.
- Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van
  - eindkwalificaties, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docent(en) en studiepunten.
- Onderwijs- en examenregeling SJD.
- CV's van het ingezette personeel.
- Overzicht van de contacten met het werkveld.
- Samenvatting en analyse recente evaluatieresultaten en relevante managementinformatie.
- Verslagen overleg werkveldadviescommissie.
- Documentatie over student- en docenttevredenheid.
- Toetsopgaven en beoordelingscriteria en normering en een representatieve selectie van gemaakte toetsen.
- Plagiaatbeleid, concept.
- Concreet studiemateriaal, digitaal en in hard copy.
- Onderwijskundig opleidingsplan.
- Afstudeerhandleiding
- Beleidsplan op het gebied van onderzoek.
- Personeelsplan.
- Kwaliteitszorgplan.
- Overzichtslijst van *alle* afstudeerwerkstukken van de laatste twee jaar (of van portfolio's / werkstukken waaruit het door de student bereikte eindniveau kan worden afgeleid).

Door het panel te bepalen representatieve selectie van afstudeerwerkstukken van de afgelopen twee jaar met beoordelingscriteria en normering. Overzicht van de 30 afstudeerwerkstukken op studentnummer:

Studentnummer eindwerkstukken SJD Hanzehogeschool
307618
306658
306276
303463
305937
322268
312755
304746
253125
303462
319628
308217
303687
300633
297325
298681
298571
319883
305479
309897
Eindwerkstukken opschaling:
338456
319278
342035
345515
324805
337972
336510
317445
324922
308153

BIJLAGE VI   Overzicht auditteam

Samenstelling, korte functiebeschrijvingen (cv's) en onafhankelijkheidsverklaringen van voorzitter, leden en secretaris.

Samenstelling en expertise van het auditteam laten zich als volgt weergeven:

Panelleden	Expertise - audit - kwaliteitszorg	Expertise - onderwijs	Expertise - werkveld	Expertise - vakinhoud	Expertise - internationaal	Expertise - student- zaken
Voorzitter: drs. G.J. Stoltenborg	X	X				
Vakdeskundige: mr. N. Catthoor		X		X	X	X
Werkvelddeskundige: mr. R. Sonneveld	X		X	X		
Studentlid: M. Knevel						X
Secretaris: drs. G.W.M.C. Broers	X					

Op 29 mei 2012 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het panel Sociaal-Juridische Dienstverlening van de Hanzehogeschool Groningen onder nummer: 000509.

Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	De heer G.J. Stoltenborg is senior adviseur bij Hobéon, heeft specifieke deskundigheid op het gebied van onderwijs en kwaliteitszorg en ruime ervaring als lead-auditor in het hoger (beroeps)onderwijs.
2	Mevrouw N. Catthoor is juriste en verbonden aan de Arteveldehogeschool in Gent als medewerker op de juridische dienst.
3	De heer R. Sonneveld is jurist en directeur uitvoering binnen het Juridisch Loket in Utrecht.
4	Mevrouw M. Knevel is student SJD, Hogeschool van Amsterdam.

De heer drs. G.W.M.C. Broers	secretaris	Gecertificeerd tot en met 31/12 2012
------------------------------	------------	---

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer G. J. Stoltenborg.

is als voorzitter gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Sociaal Juridische Dienstverlening.

aangevraagd door de instelling:

Hanzehogeschool, Groningen.

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:
Den Haag..

Datum:
4 mei 2012.

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer mr. R. Sonneveld. Botdrager 3, 3641 LA Mijdrecht.

---

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Sociaal Juridische Dienstverlening.

---

aangevraagd door de instelling:

Hanzehogeschool, Groningen.

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:
Utrecht.

Datum:
2 mei 2012.

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Mevrouw N. Catthoor, Gent (B).

TENNISBAANSTRAAT 63 - 3000 GENT (BELGIE)

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Sociaal Juridische Dienstverlening

aangevraagd door de instelling:

Hanzehogeschool, Groningen

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

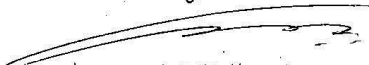
Plaats:

Gent.

Datum:

3 mei 2012.

Handtekening:

N. CATT HOOR

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Mevrouw M. Knevel. Zwanenburg.

---

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Sociaal-Juridische Dienstverlening.

---

aangevraagd door de instelling:

Hanzehogeschool, Groningen.

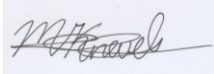

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:
Zwanenburg.

Datum:
4 mei 2012.

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Drs. G.W.M.C. Broers
p/a Lange Voorhout 14
2415 ED Den Haag

---

is als secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Sociaal-Juridische Dienstverlening

---

aangevraagd door de instelling:

Hanzehogeschool Groningen

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Den Haag

Datum: 12 mei 2012

Handtekening: